

શ્રી રત્નસિંહસૂરિકૃત
સ્તોત્રાત્મક તથા ઉપદેશાત્મક
ચોંત્રીસ લઘુ કૃતિઓનો સમુચ્ચય

વિજયશીલચન્દ્રસૂરિ

વિક્રમના ૧૩મા શતકમાં વિદ્યમાન જૈન આચાર્ય શ્રીરત્નસિંહસૂરિએ રચેલી, ૩૪ જેટલી લઘુ રચનાઓનો સંગ્રહ ધરાવતી એક તાડપત્રીય પોથીના અક્ષરંશઃ ઋતારારૂપ આ કૃતિ-સમુચ્ચય યથામતિ સમ્પાદિત કરીને અત્રે પ્રકાશિત કરવામાં આવે છે. કોઈ એક જ કર્તાની રચેલી રચનાઓનો સંગ્રહ કરવામાં આવ્યો હોય એવી સંગ્રહપોથીઓ આપણા ભણ્ડારોમાં ઘણીવાર મળી આવતી હોય છે. ઘણા ભાગે આવી પોથી રચનાકારે પોતે જ લખી હોય છે. ક્વચિત્ તેમના શિષ્યાદિ દ્વારા પણ લખાઈ હોય છે. આ પોથીની મને પ્રાપ્ત નકલમાં લેખક કે લે. સંવત્ વગેરેનો ઉલ્લેખ ધરાવતી પુષ્પિકા નહિ હોવાથી તે બાબતો વિષે કોઈ વિધાન કરવું મુશ્કેલ છે. વળી, મૂળ પોથી પણ સામે ન હોવાથી અનુમાન-સંવત્ કહેવાનું પણ શક્ય નથી. છતાં, ૧૩મા શતકમાં જ આ પોથી લખાઈ હોય અને કર્તાએ જ લખી હોય, તેમ માનવાનું મન અવશ્ય થાય છે.

આ તાડપત્ર-પોથી સૂરતના શ્રી મોહનલાલજી જૈન ઉપાશ્રયના જ્ઞાનભણ્ડારની છે, અને વિ.સં. ૨૦૧૬માં, સ્વર્ગસ્થ જૈન વિદ્વાન શ્રીયુત અગરચન્દ નાહટાએ તેની નકલ પોતાના હાથે ઋતારી હતી, જે અત્યારે મારી સમક્ષ છે. શ્રીનાહટાજીએ પ્રતિલિપિના અન્તભાગમાં લખેલી નોંધ આ પ્રમાણે છે.

“શ્રીમોહનલાલજી જ્ઞાનભણ્ડાર, ગોપીપુરા, સૂરત સત્ક તાડપત્રીય પત્ર ૭૩ પ્રતિકી નકલ । સં. ૨૦૧૬ મિતી વૈશાખ બદિ ૧૨ સોમવાર પ્રારમ્ભ કર વૈ.વ. ૧૫ બૃહસ્પતિવારકો પૂર્ણ કી ।”

પોતાના જ્ઞાન-પ્રવાસ દરમિયાન સૂરત-નિવાસના દિવસોમાં નાહટાજીએ આ નકલ ફક્ત ૪ જ દિવસમાં કરી, તે વાંચતાં તેમની જ્ઞાનોપાસના તેમજ જિજ્ઞાસા માટે સહજ બહુમાન જાગે છે. આવા વિદ્વાન શ્રાવક આજે ક્યાં મળે ?

નાહટાજીની આ પ્રતિલિપિની નોટબુક મુનિશ્રી મૃગેન્દ્રવિજયજીએ પોતાના સંગ્રહમાં સાચવી રાખી છે. 'અનુસન્ધાન'ના પ્રકાશનથી પ્રમુદિત એ વૃદ્ધ મુનિશ્રીએ તે નોંધપોથી પોતાની પાસે હોવાનું, અને પ્રકાશિત કરવાની અનુકૂલતા હોય તો મોકલવાનું પ્રેમ તથા ઔદાર્યપૂર્વક સૂચવ્યું. તેનો હકારાત્મક પ્રત્યુત્તર અપાતાં તુર્તજ તે નોંધપોથી તેમણે મોકલી; તે નોંધપોથીને યથાસમ્ભવ શોધીને અત્રે પ્રકાશિત કરવામાં આવે છે. મધ્યકાલના પ્રારંભ વખતની, કલિકાલસર્વજ્ઞ શ્રીહેમચન્દ્રાચાર્યના સમકાલીન આચાર્યની રચનાઓનું સાગમટે પ્રકાશન કરવાનો અવસર, એક લઘુવારૂપ અને રોમાંચક અવસર લાગે છે. આ નોંધપોથી આપવા બદલ મુનિશ્રી મૃગેન્દ્રવિજયજી પ્રત્યે આભારની લાગણી વ્યક્ત કરું છું. અને આવી બીજી પણ સામગ્રી તેમના સંગ્રહમાં હોય તો મોકલે, તેવી પ્રેમભરી ભલામણ કરું છું.

આ રચનાઓમાં જિનસ્તોત્રો છે, ગુરુ-સ્તુતિઓ છે, ઉપદેશક કૃતિઓ છે, અને આત્માને હિતશિક્ષા આપતી વૈરાગ્યવાહક રચનાઓ પણ છે. રચનાઓના કાવ્ય-પ્રકારો જોઈએ તો કુલક, ચૂલિકા, વિશ્વપ્તિકા, ષટ્ત્રિંશિકા, ગીત, છપ્પય, સ્તોત્ર, સ્તવન, એવા વિવિધ પ્રકારો આ સંગ્રહમાં છે. છન્દોર્વૈવિધ્ય જૂજ છે. મુખ્યત્વે આર્યા કે ગાથા, અનુષ્ટુપ, શાર્દૂલ જેવાં ત્રણ-ચાર છન્દો છે. એક રચના છપ્પય છન્દમાં છે. અપભ્રંશ રચનાઓમાં તદનુરૂપ છન્દપ્રયોગ છે. ભાષાઓ સંસ્કૃત, પ્રાકૃત (મરહટ્ટી) અને અપભ્રંશ એમ ત્રણ પ્રયોગાઈ છે. ક્રમાંક ૧, ૨, ૧૩, ૨૩, ૩૨ એ પાંચ રચનાઓ સંસ્કૃતમાં છે. ક્ર. ૧૦, ૧૧, ૨૭, ૨૮, ૩૦, ૩૧, ૩૩ - એ રચનાઓ અપભ્રંશમાં છે. તો તે સિવાયની ૨૨ રચનાઓ પ્રાકૃત ભાષાબદ્ધ છે.

રચનાકાર પાસે સાહિત્યનું જ્ઞાન ખૂબ ઝંચું છે. ભાષાબોધ તથા શબ્દખંડોલ્લ પળ વિપુલ માત્રામાં છે. રજૂઆતની શૈલી કહો કે કસબ, તે પણ મર્મસ્પર્શી છે. વૈરાગ્યનો બોધ આપવામાં કર્તા ખૂબ નિપુણ પણ છે, ભાવુક પણ. પોતાની નિન્દા કે સ્વદોષવર્ણન કરતાં પણ તેમને જરા પણ ખચકાટ થતો નથી. તેથી તેમની પ્રસ્તુતિ એકદમ સરલ, ભાવવાહી તથા અસરકારક બની જતી જણાય છે.

તેમની બધી રચનાઓ પર એક ઝડતો દૃષ્ટિપાત કરીએ :

રચના ક્ર. ૧ નું શીર્ષક છે - આત્મતત્ત્વચિન્તાભાવનાચૂલિકા. આમાં 'જીવ' ને ઉદ્દેશીને આપવાનો ઉપદેશ છે. તેના બીજા પદ્યમાં કર્તા ચોખવટ કરે છે કે "હું વક્તા નથી. કવિ નથી. સજ્જનોનું ધ્યાન ઝેંચાય તેવી કશી વિશેષતા પણ મારી પાસે નથી. હું આમાં નવી કોઈ જ વાત કહેવાનો નથી; છતાં હું જે કહું તે (તમે) સાંભળજો જરૂર."

આ જ મુદ્દાને વધુ મમળાવતા કર્તા ત્રીજા-ચોથાં પદ્યોમાં કહે છે: "કાવ્ય તે વ્યુત્પત્તિ કરાવતું (વ્યુત્પન્ન બનાવનારું), 'રસ'-રૂપી પ્રાણનું મન્દિર, 'વક્રોક્તિ'નું ધામ અને 'વૈદર્ભી' નામક ભાષા-રીતિના નૃત્યમણ્ડપ-સમાન પદાર્થ છે. શબ્દ-અર્થના સોહામણા ગુંફ જેવા અને 'પ્રસાદ' રૂપ અમીરસ-છલકતા આવા કાવ્યની રચના તો ગુરુ-તુલ્ય કોઈક વ્યક્તિ જ સહજભાવે રચી શકે છે; અર્થાત્, મારું-મારા જેવાનું તેમાં કામ નથી; હું તેવું કોઈ (કાવ્ય) રચવા શક્તિમાન નથી જ." "પરન્તુ, જ્યારે તત્ત્વદૃષ્ટિથી વિવેક કેળવાય છે, ત્યારે આ બધું જ (કાવ્યરચનાદિ) વૃથા ભાસે છે; કેમકે તેની મદદથી આપણું ચિત્ત કોઈ સંસારનો ઉચ્છેદ કરવા સક્ષમ નથી બનતું ! (પદ્ય ૫)"

પ્રારમ્ભ જ એટલો ઉત્તેજક અને રસપ્રદ બન્યો છે કે આખી રચના વાંચવા ભાવક લલચાય જ.

પદ્ય ૧૪ માં સૂર: ના સ્થાને સૂરોઽ એમ સુધારો કર્યો તો છે, પણ તે યોગ્ય છે કે કેમ, તે વિષે મન સાશંક છે. આ કૃતિમાં ૨૧મું પદ્ય મન્દાક્રાન્તા છન્દમાં છે.

૨૪ પદ્યો ધરાવતી આ કૃતિમાં ક્યાંય તેનું શીર્ષસ્થ નામ ગુંથાયેલું નથી. એમ લાગે છે કે દરેક કૃતિના આરમ્ભે તથા અન્તે, પોથીના લેખકે, આમાં લખેલાં કૃતિનામો લખ્યાં હોવાં જોઈએ. જોકે ઘણી કૃતિઓમાં કૃતિનું નામ ગુંથી દીધેલું જોવા મળે પણ છે, અને તેવે ઘણે ઠેકાણે શ્રી નાહટાજીએ શીર્ષક પ્રયોજ્યું હોય તો તે બનવાજોગ છે.

૨.

બીજી રચનાનું નામ છે 'આત્માનુશાસ્તિ'. તેના અન્તિમ શ્લોકમાં આ

નામ જોવા મળે છે. કર્તા સ્વયં તેને 'સંવેગામૃતભાવના' તરીકે ઓળખાવે છે. આનો પ્રારંભ જ કેવો વેધક છે ! કર્તા કહે છે કે "પ્રાકૃતનો વા સંસ્કૃતનો - કોઈ પળ પાઠ કામ આવે તેમ નથી. જે થકી સંવેગ અને વૈરાગ્ય પ્રગટે, તે જ સાચો રહસ્ય-પાઠ ગણાય." લાગે છે કે કર્તા વૈરાગ્યભાવની તીવ્ર સંવેદનાથી છલકાતા હશે.

૧૫મા પદ્યમાં શ્રીજિનેશ્વરસૂરિનું તથા તેમના રચેલા ગ્રંથ 'આત્માનુશાસન'નું સ્મરણ કરી તેનું અવગાહન કરવાની શીખ આપે છે. તે રચનામાં વૈરાગ્યનો હૃદયસ્પર્શી બોધ હશે, અને કર્તાના ચિત્ત પર તેની ગાઢ અસર પડેલી હશે, તેમ માની શકાય.

૧૭મા પદ્યમાં 'કોટ્યા ગૃહ્ણન્તિ કાકિનીમ્' પદ છે, તેમાં 'કોટી' શબ્દ આપણે જેને 'કોડી' (રમવાની કોડી) કહીએ તે અર્થમાં પ્રયોજાયો છે.

૩.

ત્રીજી રચનામાં શ્રીઋષભદેવ ભગવાન પ્રત્યે કર્તાએ અત્યંત દીનભાવે, પોતાની કરુણાજનક સ્થિતિનું હૃદયદ્રાવક વર્ણન કરવાપૂર્વક પોતાને સંસારથી ઊગારવા માટેની કરેલી વિજ્ઞપ્તિ છે. ૩૦ પ્રાકૃત પદ્યોમાં છવાયેલી વિજ્ઞપ્તિકા ધ્રુવેશ્વર હૃદયને ભાવાદ્ર્ બનાવી મૂકે તેવી છે.

૪.

ચોથી રચના છે 'અપ્પાણુસાસણં' - આત્માનુશાસન. પોતાના આત્માને એક ભવભીરુ અને આત્માર્થી આચાર્ય કેવી રીતે શિક્ષા આપે છે, તેનો ધ્યાન, આ, અપેક્ષાકૃત દીર્ઘ રચનાની, કેટલીક ગાથાઓનો અભ્યાસ કરતાં આવી શકે છે.

પ્રારંભે જ ત્રીજી ગાથામાં સરસ્વતી દેવીની સ્તુતિ કર્તાએ અલગ જ અંદાજમાં કરી છે : "ગીત, અમૃત અને ઇષ્ટ (વહાલી વ્યક્તિ), આમાંની એક પળ વસ્તુ એવી મીઠી નથી લાગતી, જેટલી કોઈ ઉત્તમ પુરુષના મુખમાંથી પ્રગટતી ભારતી દેવી (વાણી) મીઠી લાગે છે !"

એક જ વાક્યમાં વાણીની અને સજ્જનની કેવી મધુર સ્તુતિ !

વૈરાગ્યની અને આત્માની વાતો નિરંતર કર્યા કરનારા જનોને કર્તાએ

કેવા ટપાર્યા છે તે જુઓ : ‘ઉપશમ, વિવેક અને સંવર’ આ ૩ પદોના અર્થને કોણ નહિ જાણતું હોય ? પરન્તુ આ ૩ પદો સાંભળીને ચિલાતીપુત્રને જેવું આત્મભાન થયું તેવું બીજા કોઈને થયું હોય તેવું સાંભળ્યું નથી ! (ગા. ૩)

“તત્ત્વનું વ્યાખ્યાન ધણા કરે છે; સાંભળે છે; જાણે છે ને માથું પળ ડોલાવે છે; પળ રોમહર્ષપૂર્વક, તે થકી કોઈનો મનોવેધ થયો-થતો હોય તેવું જ જોવા મળતું નથી !” (ગા. ૬)

“જે લોકો બોલે છે કે ‘હે લોકો, પ્રમાદ-શત્રુને તમે બરાબર છેતરજો, તાબે ન થતા; તે લોકો જ પ્રમાદને પરવશ પડતા જોવા મળે છે; હું કોને શું કહું ?” (ગા. ૧૦)

“વાતો કરતી વેળા ‘બધું અનિત્ય છે’ એવું સહુ કોઈ બોલે છે, પણ હૈયામાં તેમને તે વાતનો બોધ થતો હોય તેવું જણાતું નથી; અન્યથા, તેમના મન-વચન-કાયાનાં કૃત્યોમાં સાવ વિરોધાભાસ કેમ હોય ?” (ગા. ૧૨)

સમકાલીન મુનિજીવનના પ્રમુખ દોષોનું વર્ણન કર્તાએ આ શબ્દોમાં કર્યું છે : “ક્રીત દોષ, આધાકર્મ દોષ, નિત્ય એકસ્થાનમાં રહેવું, ગૃહસ્થો પર મમત્વ, વિપુલ પરિગ્રહ- આ પાંચ સાધુઓને વળગેલા દોષો છે. આમાંનો એકેક દોષ પળ ભારે છે, તો જેનામાં તે બધા દોષ હોય, તેની તો વાત જ શી કરવી ? જે સાધુ આ બધા દોષોથી પર છે, તેને મારો નમસ્કાર હો !” (ગા. ૩૪-૩૫)

ગા. ૩૬માં કર્તા પારકી ચિન્તા છોડીને પોતાની વાત કરવાની સૂચના પોતાને આપ્યા પછી, આગળની થોડીક ગાથાઓમાં પોતાની અંગત વાત વર્ણવે છે : “હું પળ આવો જ છું. પરન્તુ મારી ટેક છે કે શુદ્ધમાર્ગની જ પ્રરૂપણા કરવી; આથી હું સંવિગ્નપાક્ષિક બનીને મારી જાતને ધન્ય અનુભવું છું. બીજા કોઈને આ વાતની પ્રતીતિ થાય કે ન પણ થાય; પણ મારો આત્મા તો આ વાતમાં સાક્ષી છે જ. મને એક જ વાતનું દુઃખ છે કે હું વાણીથી જે બોલું છું તે પ્રમાણે કાયા થકી લેશ પણ આચરણ કરતો નથી.” (ગા. ૩૭-૩૯).

પોતાની ઘેરી મનોવ્યથા વ્યક્ત કરતાં કર્તા એક હલાવી મૂકે તેવી વાત કરે છે : “દિવસ તો ગમે તે રીતે પસાર થઈ જાય છે, પણ રાત વીતાવવી બહુ કઠિન પડે છે; મારા આત્માનું શું થશે ? તેની તાલાવેલીમાં - ચિન્તામાં, અત્ય

જલમાં માછલીની જે હાલત થાય તેવી મારી હાલત થાય છે." (ગા.૪૪)

આત્મહિત-ચિન્તામાં સર્વભાવે સરી પડેલા કર્તા પોતાની વાત કેટલી સહજ સરલતાથી કરે છે તે જોવા જેવું છે. કહે છે : "આવી (ઉત્તમ-અનિત્યાદિ) ભાવના ભાવતો હોડે ને મારું મૃત્યુ જો આવી જાય તો હું ખૂબ ધન્ય હોઈશ; બીજું કાંઈ મને જોઈતું નથી." (ગા. ૪૯)

"કોઈવાર કર્માધીન એવા મારા ચિત્તમાં, ભાવનાનું આ અમૃત ન ઉઠ્ઠસે તો મ્હલે; પણ બીજાઓને તે ભાવના ભાવતા જોઈને પણ, ક્યારેક હું તેને ઘૂંટું, એવુંયે બને તો કેટલું સારું થાય !" (ગા. ૫૦)

ગા. ૪૫-૪૬ વે અપભ્રંશમાં છે. ગા. ૩૨ માં બે ચૂલિકાનું ચિન્તન કરવાની શીખ આપી છે તે દશવૈકાલિક સૂત્રની અન્તિમ બે ચૂલિકા વિષે હશે તેમ અટકલ થાય છે. ૫૬ ગાથાની આ રચના વિ.સં. ૧૨૩૯ના વૈશાખ શુદિ પાંચમના દિને રચ્યાનો ઉલ્લેખ ગા. ૫૬માં છે. રચના, સમગ્રપણે, પ્રેરણાદાયી અને ભાવનાનો ઉલ્લાસ જગાડનારી છે.

૫-૬.

પાંચમી રચનાને 'હિતશિક્ષાકુલક' નામ આપેલ છે. તે પ્રાકૃત તથા અપભ્રંશ-ઉચ્ચ ભાષાની મિશ્ર રચના જણાય છે. પોતાના આત્માને ઉદ્દેશીને આપેલી શીખામણ આમાં પદ્યબદ્ધ થઈ છે, જે મનનીય છે.

છઠ્ઠી રચના 'સંવેગચૂલિકા' છે. આમાં સ્ત્રી-શરીરાસક્ત મનુષ્યને, સ્ત્રીનાં અંગોનાં બાહ્ય સ્વરૂપને જોતાં જેટલો ઉલ્લાસ ઋપજે છે, તેની સામે, તે જ અંગોનાં આંતરિક સ્વરૂપનાં દર્શન થાય તો તેની દશા કેવી થાય તેનું વર્ણન કરતાં, વૈરાગ્યનો બોધ આપવામાં આવ્યો છે.

૭-૧૩.

આ તમામ રચનાઓ શ્રીનેમિનાથ તથા શ્રીપાર્શ્વનાથનાં વિજ્ઞાપિત-સ્તોત્રાત્મક રચનાઓ છે. આમાં ૧૦-૧૧ બે રચનાઓ અપભ્રંશમાં છે, ૧૩મી રચના સંસ્કૃતમાં છે. ૯મી રચનામાં કર્તાએ શૃંગ્ખલાયમક (પ્રત્યેક ગાથાનાં ચારેચાર પદોમાં) નિયોજીને પોતાનું અલંકારપાણિત્ય તથા રચનાકૌશલ્ય પ્રગટાવ્યું છે. ૧૧મી

રચનામાં ગા. ૬માં કરેલો અળહિલવાડ નો ઉલ્લેખ તથા વર્ણન જોતાં, પાટણના નેમિનાથ-ચૈત્યને અનુલક્ષીને થયેલી તે રચના જણાય છે. ૧૨ મા સ્તોત્રમાં ભગવાનની અનેકવિધ પૂજાનું સરસ વર્ણન થયું છે, જે તે કાલમાં પળ આ બધા પૂજાપ્રકારો ચલણમાં હોવાનો સંકેત આપી જાય છે. પ્રભુની રત્નાદિથી આંગીનો ઉલ્લેખ જેને 'શૃંગાર' (ગા. ૫) તરીકે ઓઝાવાલેલ છે, તે નૌધપાત્ર છે. ન્હવળ, વિલેપન, મળડન, ઉદગ્રાહણ, ધૂપ, વસ્ત્ર, વાદ્ય, ગીત, નાટ્ય આદિ અનેક પ્રકારોનો આમાં નિર્દેશ છે.

૧૪

પોતાના ગુરુ શ્રીધર્મસૂરિની ગુણસ્તુતિરૂપ આ રચના ૩૬ પદ્યોમાં વિસ્તરેલી છે. સમગ્ર રચનાનું અવલોકન કરતાં તે એક વિરહ-રચના હોય અને આચાર્યના સ્વર્ગમન બાદ તુરતમાં રચવામાં આવેલ હોય તેવી છાપ પડે છે. કર્તાનો ગુરુ પ્રતિનો લગાવ આવા શબ્દો દ્વારા છતો થાય છે : "હે પ્રભુ ! આ જગતમાં મારું પ્રિય કાંઈ હોય, મારા માટે મંગલકારી કાંઈ હોય, કે મારા માટે શ્લાઘાસ્પદ કાંઈ હોય તો તે ફક્ત તમે અને તમે જ છો; તમારા સિવાય કાંઈ નથી." (ગા. ૧૪).

ગુણકીર્તનમાં ક્વચિત્ અતિશયોક્તિભર્યું વર્ણન થાય તો તે પળ ક્ષમ્ય છે, એમ કહી શકાય. કવિ ગા. ૧૧ માં ગુરુની ગચ્છ-સંચાલન-ક્ષમતાનું વર્ણન આમ કરે છે : "સ્વામિન્! તમે ગચ્છરૂપ સમુદ્રને એવી તો મર્યાદામાં બાંધી રાખીને પાઠ્યો છે, કે તેને લીધે તે (ગચ્છ) તે જ ભવમાં કે પછી ત્રીજા ભવમાં મોક્ષે જાય જ."

સમગ્ર ષટ્ત્રિંશિકામાં વીંચરાયેલા પડેલાં ઐતિહાસિક તથ્યો કાંઈક આવાં છે : ૧. એમણે ગુણચન્દ્ર નામના વાદીને જીત્યો હતો (ગા. ૭)૨. રાજસભામાં તેઓ વાદમાં વાદીઓને જીતતા હતા (ગા. ૧૮). ૩. એક પ્રહરમાં ૫૦૦ ગાથા યાદ કરી શકે તેવી તેમની પ્રજ્ઞા હતી (ગા. ૧૬). ૪. તેમણે ઘણી જિનપ્રતિમાઓની પ્રતિષ્ઠા કરી હતી (ગા. ૧૭). ૫. તેમનાં માતાનું નામ 'લક્ષ્મી' હતું (ગા. ૨૫). ૬. ૯ વર્ષની વયે દીક્ષા લીધી; ૯ વર્ષના સંયમપર્યાય પછી સૂરિપદ પામ્યા; ૬૦ વર્ષ સૂરિપદ ભોગવ્યું, ૭૮ વર્ષ આયુ પાઠી, સંવત્ ૧૨૩૭ ના ભાદરવા શુદ્ધિ એકાદશીને સોમવારે તેઓ સ્વર્ગસ્થ થયા હતા (ગા. ૩૩-૩૪).

૧૫-૧૬.

ક્ર. ૧૫ની રચના પાછી આત્મહિતચિન્તા-વિષયક કુલકરૂપ રચના છે. પ્રથમ ગાથાંગત 'અપ્પહિયં' શબ્દ આ નામ-પરક છે. ૩૨માં પદ્યમાં 'કુલક' શબ્દ પળ છે જ. ગા. ૬માં 'દુરંજો' શબ્દ 'દુઃખે રંગી શકાય' કે 'રંગવો દુષ્કર' એવા અર્થમાં પ્રયુક્ત છે, તે ધ્યાનાર્હ લાગે છે.

ક્ર. ૧૬ ની રચના 'મનોનિગ્રહભાવના' નામે છે. આ નામનું સૂચન પ્રથમ ગાથામાં તેમજ ૪૪ મી ગાથામાં પ્રાપ્ત છે. કર્તા મનની વિષમતાનું વર્ણન આમ કરે છે : "જ્યાં સુધી કેવલજ્ઞાન સાંપડે નહિ ત્યાં સુધી, મનનો નિગ્રહ થઈ જાય તો પળ, વિશ્વાસ કરાય નહિ." (ગા. ૭). "કોઈ ઇન્દ્રજાલિક (જાદૂગર) કોઈ પળ ચીજ આપણી સામે લાવીને દેખાડે, પળ જ્યાં આપણી મુઠીમાં મૂકે ત્યાં જ તે ચીજ નષ્ટ થતી હોય છે; તેની જેમ, 'મન' નામની ચીજ, સંયમ રૂપી મુઠીમાં ઘણા પ્રયત્ન વડે પકડી લઈએ તો પળ, તે કોઈ પળ પલ્લે પાછું છટકી શકે છે." (ગા. ૧૫-૧૬).

ગા. ૩૬-૩૭ માં કર્તા પોતાની મન-વિષયક વિડમ્બનાનું નિખાલસ વચાન કરતા જણાય છે.

૧૭.

આ રચના ગુરુભક્તિનો મહિમા વર્ણવતી રચના છે. આમાં કેટલીક વાતો વાંચીને હેરાન રહી જવાય છે.

કર્તા કહે છે : "કોઈક વાર એવું બને કે શિષ્ય, ગુરુ કરતાં અધિક ગુણસંપન્ન હોય; તો પળ, તેવા શિષ્યે પળ, તે ગુરુની આજ્ઞા શિરોધાર્ય કરવી જ જોઈએ" (ગા. ૩). "ગુરુ કઠોર શિક્ષા કરે; નાની ભૂલ બદલ પળ મોટી રીસ કરે; કર્કશ વેળ કહે; ક્યારેક દંડવતી મારી પળ દે; વઢી, તે ગુરુ સુખશીલ અને પ્રમાદી હોય તો પળ, શિષ્યોએ તો તેમને દેવની જેમ જ પૂજવા-માનવા જોઈએ" (ગા.૪-૫). "ગુરુના ઈંગિતને સમજીને ચાલે તે જ 'શિષ્ય'. જેને વાણીથી ટોકવો કે આદેશ કરવો પડે, તે તો 'નોકર' ગણાય !" (ગા.૬). "જે પ્રત્યક્ષમાં કે પરોક્ષપણે, ગુરુનો અવર્ણવાદ કરે, તેને જન્માન્તરમાં જિન-પ્રવચન દુર્લભ બને છે." (ગા. ૮)

સાધુચર્યામાં આવતા 'બહુવેલં' ના આદેશો પરત્વે સમજણ આપતાં કવિ લખે છે : "ખંજવાલ્લવું, થૂંકવું, શ્વાસ લેવા-મૂકવા, इत्यादि लघु कार्यो माटे 'बहुवेलं'ના આદેશ છે; બાકી તો અન્ય કોઈ પળ ક્રિયા કે કાર્ય કરવાનાં હોય ત્યારે દરેક વચ્ચે પૂછીને-રજા લઈનેજ તે કરવાનાં છે. એક કામ અંગે પૂછીને બે-ત્રણ બીજાં કામ પળ સાથે કરી લેવાય નહિ, એવી સાધુની મર્યાદા છે" (ગા. ૧૬-૧૭). "गुरुनी आराधनाथी वधीने कोई अमृत नहि, अने तेमनी विराधनाथी वधीने कोई विष नथी" (ગા. ૨૮)

સમગ્રપણે સમજવાલાયક રચના.

૧૮-૧૯.

પણ્ડિતમરણની અભિલાષાવાળાને માર્ગદર્શનરૂપ અદ્વારમી 'પર્યન્તારા-ધનાકુલક' નામે રચના છે.

ક્ર. ૧૯મી રચના 'ઉપદેશકુલક' તે સંસારની નશ્વરતા વર્ણવતી વૈરાગ્યોત્પાદક રચના છે. કર્તાનું સમગ્ર સંવેદન પ્રધાનતયા વૈરાગ્યવાહક હોવાનું આ બધી રચનાઓ થકી સ્પષ્ટ છે.

૨૦-૨૧.

આ બન્ને ક્રમશઃ નેમિનાથજિન તથા શ્રીપુણ્ડરીકસ્વામી ગણધરનાં સ્તોત્રો છે, જે વારંવાર વાગોળવાં ગમે તેવાં છે.

૨૨.

'શ્રીઅણહિલપુર રથયાત્રા સ્તવન' શીર્ષકની આ રચનામાં, રથયાત્રાના ધાર્મિક ઉલ્લાસના વર્ણન ઉપરાંત, કોઈ ઐતિહાસિક તથ્યનોંધ ન હોવા છતાં, આ લઘુ રચના ઐતિહાસિક દૃષ્ટિએ માટે છે કે તેમાં વર્ણિત રથયાત્રા ખુદ કુમારપાલ રાજા દ્વારા કાઢવામાં આવેલી હોવાનો તેમાં ઇશારો સાંપડે છે (ગા. ૫ તથા ૧૦). મતલબ કે આ રચના સં. ૧૨૨૯ કરતાં પૂર્વે રચવામાં આવેલી છે. રથયાત્રાનું વર્ણન ખૂબ ઉદ્દીપક તથા અહોભાવભર્યું થયું છે.

૨૩. ૨૪.

શાર્દૂલવિક્રીડિત છન્દમાં નિબદ્ધ આ સંસ્કૃત રચના ભારતીદેવીના સ્તોત્રરૂપ રચના છે. આમાં અશુદ્ધિનું પ્રમાણ વધુ જણાય છે.

ક્ર. ૨૪ તે ભરૂચમળ્લન શ્રીમુનિસુવ્રતજિનની સ્તોત્ર-રચના છે. પ્રાકૃત ભાષામાં છે.

૨૫.

આ રચના નામે 'બાવત્તરિ જિન સ્તવન' અર્થાત્ 'કુમારવિહારસ્તવન' એ એક ઐતિહાસિક તથ્યને ડાગાર કરતી મહત્ત્વપૂર્ણ રચના છે.

પાટણમાં રાજવી કુમારપાલ દ્વારા નિર્મિત 'કુમારવિહાર' નામે જિનચૈત્ય હોવાનું તો ઇતિહાસ-પ્રસિદ્ધ છે. સમ્પ્રદાય પ્રમાણે તો તેમાં મુખ્ય પ્રતિમા સોનાની હોવાનું ધ્યાત છે. પરન્તુ તે જિનાલય કયા પ્રકારનું હતું તથા તેમાં કુલ કેટલી જિનપ્રતિમાઓ હતી, અને તે કયા કયા જિનની હતી, તે બધી વિગતો ક્યાંયથી પ્રાપ્ત નથી થઈ. તે બધી વિગતો આ સ્તોત્ર દ્વારા કર્તા તરફથી મળે છે, જે એક મહત્ત્વપૂર્ણ ઉપલબ્ધિ ગણાય.

આ સ્તોત્ર પ્રમાણે, કુમારવિહારમાં ૭૨ પ્રતિમાઓ હતી, જેમાં પ્રત્યેક દેરીમાં ૩-૩ પ્રતિમાઓનો સમાવેશ થયો હતો. તેમાં જૈન પરમ્પરા અનુસાર અતીત ચોવીશીના, વર્તમાન ચોવીશીના તથા અનાગત ચોવીશીના - એમ ત્રણે ચોવીશીના એક એક જિનની પ્રતિમાઓ એક એક દેરીમાં પ્રતિષ્ઠિત હતી, તેમ ફલિત થાય છે.

ત્રણે કાઢના, પ્રથમ જિનોની ૩ પ્રતિમા એક દેરીમાં, દ્વિતીય ત્રણ જિનોની પ્રતિમાઓ એક દેરીમાં, એમ સમ્ભવતઃ ૨૪ દેરીઓમાં થઈને $૨૪ \times ૩ = ૭૨$ પ્રતિમાઓ પ્રતિષ્ઠિત હતી. તે ૭૨ તીર્થંકરોનાં નામો આ સ્તવનમાં કર્તાએ આલેખ્યાં છે. આવી ઐતિહાસિક તથ્યાત્મક વિગત આપણને આપવા બદલ કર્તાનો ઉપકાર માનીએ તેટલો ઓછો છે. અને હા, આખાંયે સ્તોત્રમાં ક્યાંય સોનાની પ્રતિમા હોવાનો અછડતો પણ નિર્દેશ મળતો નથી. લાગે છે કે જો તેવી પ્રતિમા હોત તો કર્તા તેની નોંધ અવશ્ય લેત.

૨૬.

ક્ર. ૨૬ તે શ્રીપાર્શ્વ-જિનસ્તવનરૂપ રચના છે. કર્તાને નેમિનાથ-પાર્શ્વનાથ પ્રત્યે વિશેષ લગાવ હોય તેમ જણાઈ આવે ધરૂં.

૨૭.

'શ્રીધર્મસૂરિદેશના-ગુણસ્તુતિ' નામે આ ૨૭ મી રચના, કર્તાના

ગુરુજીની દેશના (પ્રવચન)માં વર્તતા ગુણોનું વર્ણન આપે છે. શ્રીધર્મસૂરિના ગુરુ શ્રી શીલસૂરિ હતા, તેમ પ્રથમ ગાથાથી સ્પષ્ટ થાય છે. રચના અપભ્રંશ ભાષામય છે.

પોતાના ગુરુ ધર્મસૂરિની દેશનાશક્તિનું વર્ણન કરતાં કર્તા કહે છે કે “કેટલાય નવયુવાનો, જુવાન પત્નીઓનો ત્યાગ કરીને દીક્ષા લઈ લે છે - ધર્મસૂરિની દેશના સાંભળીને.” (ગા. ૧૩) “ધર્મસૂરિની દેશનાથી, સુવર્ણદણ્ડ-મણ્ડિત અનેક વિધિચૈત્યોની સ્થાપના થઈ” (ગા. ૧૪).

૨૮-૩૨.

આ પાંચ રચનાઓ શ્રીશકુલેશ્વર પાર્શ્વનાથનાં સ્તોત્રો છે.ક્ર. ૨૮, ૩૦, ૩૧ - ત્રણ અપભ્રંશમાં, ક્ર. ૩૨ સંસ્કૃતમાં, ક્ર. ૨૯ પ્રાકૃત ભાષામાં છે. ક્ર. ૨૯ની ગા. ક્ર. ૨ માંનું “રત્રમ્મિ સગ્ગસરિસં” એ પદ, શકુલેશ્વર-ક્ષેત્રની તત્કાલીન સ્થિતિનો સંકેત આપી જતું જણાય છે.

૩૩.

ક્ર. ૩૩ ની રચના ‘શ્રીધર્મસૂરિછપ્પય’ નામે ગુરુસ્તવનાત્મક રચના છે. ‘છપ્પય’ છન્દનો શ્રેષ્ઠ વિનિયોગ કર્તાએ કર્યો છે. છપ્પયનો ઉપયોગ કેટલા પ્રાચીન કાળથી આપણે ત્યાં થયો છે, તે આ રીતે જાણવા મળે છે. અપભ્રંશ ભાષા અને છપ્પય-બેનો સુમેળ અદ્ભુત થયો છે. કર્તાના ગુરુ શ્રીધર્મસૂરિ, ‘ચન્દ્રગચ્છ’ના હતા, તે સ્પષ્ટતા પ્રથમ છપ્પયની પ્રથમ પંક્તિથી થાય છે. છપ્પય ક્ર. ૩માં પ્રયોજાયેલ ‘જિણ રિ’ શબ્દનું આવર્તન, તો ક્રા ૭માં ‘અરિ રિ’ પદનું પુનરાવર્તન કાવ્યને ચમત્કૃતિથી ભરી દે છે.

૩૪.

આ સંગ્રહના અન્તિમ એવા ૩૪મા સ્તોત્રમાં કર્તાએ શાસનદેવીની સ્તુતિ કરી છે. તેમાં કર્તાએ શાસનદેવી સમક્ષ, શિષ્યગણસમેત પોતાના ગુરુને શાન્તિ કરવાની પ્રાર્થના કરી છે (ગા. ૩). તો ગા. ૫ માં દેવીની વિવિધ ઉત્તમ પદાર્થો વડે પૂજા કરવાની વાત પણ કરી છે.

આમ, આ પોથીની રચનાઓનું અછઠડતું અવલોકન અહીં સમાપ્ત થાય છે.

આ તમામ લઘુ રચનાઓના કર્તા શ્રીરત્નસિંહસૂરિ છે, જે લગભગ તમામ રચનાઓના છેવાડે આવતા નામાચરણ થકી નિશ્ચિત છે, તેમની પરમ્પરા ચન્દ્રગચ્છની હોવાનું ‘ધર્મસૂરિ છમ્પય’નામક રચના દ્વારા સ્પષ્ટ જ છે. “જૈન સાહિત્યનો સંક્ષિપ્ત ઇતિહાસ” (ઈ. ૧૯૩૩, કર્તા : મો.દ.દેશાઈ, મુમ્બઈ)ના પૃષ્ઠ ૩૨૪ માં મળતા ઉલ્લેખ પ્રમાણે, “ચન્દ્રગચ્છના ધર્મસૂરિ-રત્નસિંહસૂરિ-દેવેન્દ્રસૂરિના શિષ્ય કનકપ્રભે હૈમન્યાસસારનો ઉદ્ધાર કર્યો છે.”

કર્તાએ સં. ૧૨૩૭, ૧૨૩૯ જેવી સંવતો નોંધી છે; ઉપરાંત ‘કુમારવિહાર’નું તેમજ ‘કુમારપાલની રથયાત્રા’નું વર્ણન પણ તે આપે છે, તેથી તેઓ ૧૩ મા શતકના પૂર્વાર્ધમાં વિદ્યમાન હોવાનું નિશ્ચિત થાય છે.

ક્ર. ૧૬, ૨૧, ૨૨, ૨૫, ૩૩ - આ પાંચ રચનાઓમાં કર્તાનું નામાચરણ ‘પડમનાહ’ એવું જોવા મળે છે. આ ૫માં ‘કુમારવિહાર’ વાળી અને ‘રથયાત્રાવર્ણન’ વાળી રચનાઓ પણ સમાવિષ્ટ છે. એટલે એવા અનુમાન પર આવવાનું થાય છે કે કર્તાનું દીક્ષાનું મૂળ નામ ‘પડમનાહ-પદ્મનાભ’ હોવું જોઈએ, અને સૂરિપદ-પ્રાપ્તિ-વેળાએ તેમને ‘રત્નસિંહસૂરિ’ નામ આપવામાં આવ્યું હોવું જોઈએ. વળી, સં. ૧૨૩૦ પૂર્વે તેઓ ‘પડમનાહ’ તરીકે ઓળખાતા હશે, અને તે ગાઢામાં તેમને ગણિપદ પણ મળ્યું હશે, જેનો સંકેત ૨૫ ક્ર.ની કૃતિમાંના ‘પડમનાહગણિણા’ એવા પદથી મળે છે. અને ૧૨૩૦ થી ૧૨૩૭ ના વચગાઢામાં ક્યારેક તેઓ સૂરિપદારૂઢ થયા હોવા જોઈએ.

ક્ર. ૨૭ વાળી રચનામાં કર્તાના નામનો ઉલ્લેખ જોવા નથી મળતો, તે નોંધપાત્ર છે.

અત્રે આપવામાં આવેલ આ રચનાઓની અનુક્રમણિકા પણ શ્રી અગરચન્દ નાહટાએ જ તૈયાર કરેલી છે, તે સ્પષ્ટતા કરવી જોઈએ.

પ્રાન્તે, વાચકવર્ગ આ રચનાઓને ખૂબ માણશે તેવી આશા.

सूचनिका

क्रम संख्या	आदिपदः	गाथा	कृतिनामः	कर्ता	ताड पृष्ठांक पत्रांक
१.	कल्याणशस्यपाथोदं	२४	आत्मचिन्ताभावनाचूलिका	रत्नसिंहसूरि	१
२.	प्राकृतः संस्कृतो वापि	२५	आत्मानुशास्ति	रत्नसिंहसूरि	४
३.	जय जय भुवण दिवायर	३०	ऋषभदेव विशसिका	रत्नसिंहसूरि	६
४.	सिरि धम्मसूरि सुगुरुं	५६	अप्पाणुसासणं	रत्नसिंहसूरि	१०
			सं. १२३९ वै.सु. ५ अणहिलपुर		
५.	जइ जीव तुज्झ सम्मं	१२	हितशिक्षाकुलक	रत्नसिंहसूरि	१६
६.	नारीण बाहिरंगे	१२	संवेगचूलिका कुलकम्	रत्नसिंहसूरि	१८
७.	अमियमऊहं नेमि	१३	नेमिनाथ स्तोत्र	रत्नसिंहसूरि	१९
८.	मंगलवरतरुकंदं	११	श्रीपार्श्वनाथ स्तोत्रम्	रत्नसिंहसूरि	२१
९.	सिरिपास तिजयसुंदर	१३	श्रीपार्श्वनाथ स्त०	रत्नसिंहसूरि	२२
१०.	जय जय नेमि जिणिंद तुहु	१३	श्रीनेमिनाथ स्त०	रत्नसिंहसूरि	२३
११.	जय जय नेमि जिणिंद पहु	८	श्रीनेमिनाथ स्त०	रत्नसिंहसूरि	२५
			अणहिलवाडा		
१२.	सिरि नेमिनाह सामिय	१२	श्री नेमिनाथ स्त०	रत्नसिंहसूरि	२६
१३.	मूर्तयस्ते	८	श्रीनेमिनाथ स्तोत्र	रत्नसिंहसूरि	२७
१४.	जयइ स जएकदीवो	३६	श्रीधर्मसूरिगुणस्तवन षट्त्रिंशिका	"	२८
१५.	नियगुरुपायपसाया	३२	आत्महितचिन्ताकुलक	रत्नसिंहसूरि	३२
१६.	सिरिधम्मसूरिपहुणो	४४	मनोनिग्रहभावनाकुलक	पउमनाह	३५
१७.	नमिउं गुरुपयपउमं	३४	गुरुभक्ति कुलक	रत्नसिंहसूरि	४०
१८.	सुहिओ वा दुहिओ वा	१६	पर्यन्तसमयाराधनाकुलक		४४
१९.	चित्तसु उवायमेसं	२६	उपदेश कुलक	रत्नसिंहसूरि	४६
२०.	सयलतियलोक्कितिलयं	२७	नेमिनाथ	रत्नसिंहसूरि	४८
२१.	पणमिय पढमजिणिंदं	१०	श्रीपुंडरीकगणधर स्तोत्र	पउमनाह	५१
२२.	सिरिचरिमतिथनाहं	११	अणहिलपुर रथयात्रा स्त०	पउमनाह	५२
२३.	यन्नामस्मृतिरप्यशेष	९	श्रीभारती स्तोत्र	रत्नसूरि	५३
२४.	तिहुयणजणमणलोयण	१३	श्रीभरुयच्छमुणिसुव्रत स्त०	रत्नसूरि	५५
२५.	चउवीसंपि जिणिंदे	१४	बावत्तरिजिनकुमार विहार स्त०	पउमनाहगणि	५६
२६.	जय जय पास सुहायर	१५	पार्श्वजिन स्त०	रत्नसिंहसूरि	५७
२७.	सिरिसिलसूरिगुरु गणहरह	२१	श्रीधर्मसूरिदेसणागीत		५९

२८. जयजय संखेसर तिलय	१३	श्रीसंखेश्वर पार्श्व स्त०	श्री रत्नसिंहसूरि ६१
२९. सिरि संखेसरसंठिय निट्टिय	१३	श्रीसंखेश्वर पार्श्व स्त०	श्री रत्नसिंहसूरि ६३
३०. संखेसर पुरसंठिय पासह	९	श्रीसंखेश्वर पार्श्व स्त०	श्री रत्नसिंहसूरि ६४
३१. संखपुरे सिरि वंदहु देउ	९	श्रीसंखेश्वर पार्श्व स्त०	श्री रत्नसिंहसूरि ६५
३२. यस्त्रैलोक्यगतं ततं गुरुतम	११	श्रीसंखेश्वर पार्श्व स्तोत्र	श्री रत्नसिंहसूरि ६६
३३. सिरिधम्मसूरिचंदो	९	श्रीधर्मसूरि छप्पय	पउमनाह ६९
३४. चउवीसंपि जिणिदे	१०	शासन देवी स्तोत्र	श्रीरत्नसिंहसूरि ७२

(१) आत्मतत्त्व चिन्ता भावना चूलिका

कल्याणशस्यपाथोदं, दुरितध्वान्तभास्करं ।
 श्रीमत्पार्श्वप्रभुं नत्वा, किञ्चिज्जीवस्य दिश्यते ॥ १ ॥
 नाहं वक्ता कविर्नैव, सतां नाक्षेपकः क्वचित् ।
 अपूर्वं नैव भाषिष्ये, श्रव्यं किञ्चित्तथापि मे ॥ २ ॥
 व्युत्पत्तेर्भाजनं काव्यं, रसप्राणस्य मन्दिरं ।
 वक्रोक्तेः परमं धाम वैदर्भ्या लास्यमण्डपः ॥ ३ ॥
 शब्दार्थयोः परो गुम्फः प्रसत्तेस्तु सुधारसः ।
 गुरोस्तुल्येन केनापि, दृश्यते लीलया स्फुटम् ॥ ४ ॥
 सर्वमेतद्वृथा मन्ये, तत्त्वबुद्ध्या विवेचयन् ।
 यतः कर्तुं भवोच्छेदं, चेतश्चेन्न प्रगल्भते ॥ ५ ॥
 संसाराऽनित्यता धन्य ! त्वया स्वतोऽन्यतोऽपि वा ।
 दृश्यते ज्ञायते भूयः श्रूयते चानुभूयते ॥ ६ ॥
 भोगतृष्णाकृतध्यानै-रसम्पूर्णमनोरथैः ।
 जलबुद्बुदसादृश्यं प्राप्य कैः कैर्न गम्यते ॥ ७ ॥
 जैनधर्मगुणोपेतां, सामग्रीं प्राप्य निर्मलाम् ।
 धर्मोद्यमस्तथा कार्यः प्रमादो न यथा भवेत् ॥ ८ ॥
 भावितात्मा क्षणं भूत्वा स्थित्वैकान्ते समाहितः ।
 नाशावशे दृशौ धृत्वा भाव्यमित्थं मुहुर्मुहुः ॥ ९ ॥

आयातोऽस्मि कुतः स्थानद्वन्तव्यं क्व पुनर्मया ? ।
 सुखदुःखविधौ हेतुः को वा तत्र भविष्यति? ॥ १० ॥
 पुण्यं पापमिहोपात्तं ध्रुवं परत्र भुज्यते ।
 इति मत्वा महाभाग ! प्रमादो नैव युज्यते ॥ ११ ॥
 क्वेदं ते मानुषं जन्म चिन्तितार्थप्रसाधकं ।
 धर्मसाधनसामग्री क्वासौ सर्वापि हस्तगा ॥ १२ ॥
 तूष्णं तूष्णं तु धावंस्त्वं, कृत्यकोटिसमाकुलः ।
 विस्मृत्य पृष्ठतः कोटीं, पुरः पश्यसि काकिनीम् ॥ १३ ॥
 सूरः(रोऽ) कातरतां यातो जनैरूचे स उत्तमः ।
 एतद्व्यविहीनस्तु मध्यमः प्रणिगद्यते ॥ १४ ॥
 मिथ्यादृक्, श्रावको, भव्य-श्चारुचारित्रवान् यतिः ।
 जानीहि व्यवहारेण, मध्यमोत्तमहीनकान् ॥ १५ ॥
 के के वैराग्यसंवेगौ नाख्यान्ति घोषयन्ति च ।
 व्यङ्ग्यौ तौ बाष्परोमाञ्चैः पुण्याद्वर्षेषु कस्यचित् ॥ १६ ॥
 वर्षेपि बहुशः स्यातां नित्यं तौ वा महात्मनः ।
 उत्थायोत्थाय तस्याऽऽस्यं द्रष्टव्यं पुण्यमिच्छुभिः ॥ १७ ॥
 जानन्तः शतशो व्यर्थं शमादेवं हवो (शमादेर्बहवो ?) जनाः ।
 यतो वैराग्यसंवेगौ तमर्थं तु न जानते ॥ १८ ॥
 दैवादात्मन्नहं जाने प्रमादीति यदि स्वकं ।
 तथाप्युद्यन्तुमासेव्यः सदा स्वान्तेन कन्दलः ॥ १९ ॥
 माऽवधीरय मे वाचं कुरु किञ्चित्तथाविधम् ।
 जन्मान्तरं गतो येन वत्स वत्स ! न शोचसि ॥ २० ॥
 हंहो चेतः ! प्रकटविकटं मोहजालं किमेत-
 च्छून्यालापैः प्रलपितमिदं कार्यं हीनं विजाने ।
 स्मारं स्मारं किमिति मुषितं सुप्रसिद्धं यदेतत्
 भोज्यार्तस्य क्षुदपगमनं दृष्टमात्रे न भोज्ये ॥ २१ ॥
 मज्जिह्वयै ततश्चेतो यच्छादेशं सदाशयः ।
 हित्वा कण्डूलतां वक्तुं मूकत्वं येन सेवते ॥ २२ ॥

भावानां तत्त्वतः कर्तुं, न शक्तश्चेत्तथाप्यहम् ।
 रत्न ! धन्येषु मन्ये स्वं यत्तस्यां व्यसनी सदा ॥ २३ ॥
 श्रीरत्नोपपदाः सिंहा सूरयो धर्ममङ्गलम् ।
 तत्तत् किञ्चित्तथाचख्याः प्राप्यते निर्वृतिर्यथा ॥ २४ ॥ छः ॥
 आत्मतत्त्वचिन्ताभावना चूलिका ॥ छ ॥ छ ॥

(२) आत्मानुशास्ति

प्राकृतः संस्कृतो वापि पाठः सर्व्वोप्यकारणम् ।
 यतो वैराग्यसंवेगौ तदेवं परमं रहः ॥ १ ॥
 अहो ! मूढं जगत्सर्व्वं भ्राम्यदेव बहिर्बहिः ।
 आकुलव्याकुलं नित्यं धिक्किमाश्रित्य धावति ॥ २ ॥
 संप्राप्य शासनं जैनं युक्तं किं मम नर्त्तितुम् ।
 किंवा प्रमाद्यतो युक्तं रोदितुं मे मुहुर्मुहुः ॥ ३ ॥
 आत्मन्नहो ! न ते युक्तं कर्तुं गजनिमीलिकाम् ।
 प्रातर्गतं तु सन्ध्यायां स्थातुं कस्तव निश्चयः ॥ ४ ॥
 एतं भवं परत्राहो ! नवं स्मृत्वा प्रमादिनः ।
 बाढमाक्रन्दतो मूढ ! मूर्द्धा यास्यति खण्डशः ॥ ५ ॥
 कस्मैचिन्नास्मि रुष्यामि इष्याम्यात्मन एव हि ।
 यद्वच्चि तत्र(न्न) जानामि तत्सम्बोध्यः परः कथम् ॥ ६ ॥
 ये वाचाऽऽरव्यान्ति वैराग्यं यान्ति भेदं न मानसे ।
 ह हा हा ! का गतिस्तेषां कारुण्यास्पदभागिनाम् ॥ ७ ॥
 किं करोमि क्व गच्छामि क्व तिष्ठामि शृणोमि किम् ।
 संसारभयभीतस्य व्याकुलं मे सदा मनः ॥ ८ ॥
 ध्यात्वा किं वच्चि किं तूष्णीं कोऽहं भीतोऽपि निर्भयः ।
 अहो ! मे नटविद्येयं हहा हुं काप्यलौकिकी ॥ ९ ॥

विमुच्य निष्फलं खेदं धर्मे यत्नं ततः कुरु ।
 एवं जातं न चेत्किञ्चिच्छक्तो दैवं न लङ्घितुम् ॥ १० ॥
 यः कोपि दृश्यते किं वा श्रद्धानुष्ठानबन्धुरः ।
 तत्रानुमोदनं युक्तं कर्तुं त्रेधापि नित्यशः ॥ ११ ॥
 आत्मारामं मनो यस्य मुक्त्वा संसारसंकथाम् ।
 अमोघामृतधाराभिः सर्वाङ्गीणं स सिच्यते ॥ १२ ॥
 एवं ध्यानरता येऽत्र तेऽपि धन्या गुणोन्मुखाः ।
 वेषमात्रेण ये तुष्टास्तेऽनुकम्प्या मनस्विनाम् ॥ १३ ॥
 उद्यमे धर्तुमात्मानं ध्येयं स्मर्तुं प्रतिक्षणम् ।
 हितं वाञ्छन् जनः सर्वोऽप्येतद्ध्यानपरो भवेत् ॥ १४ ॥
 धर्मं कर्तुं यदीच्छास्ति तदा वीक्षस्व सादरम् ।
 आत्मानुशासनं सूरः श्रीजिनेश्वरसंज्ञिनः ॥ १५ ॥
 संसारानित्यतां बुद्धा ये तिष्ठन्ति निराकुलाः ।
 ते नूनं वह्निना दीप्ते शेरते निर्भरं गृहे ॥ १६ ॥
 यौवनैश्वर्य-भूपाल-प्रसादप्रमुखैर्मदैः ।
 भूयांसः स्वं स्थिरं मत्वा कोट्या गृह्णन्ति काकिनीम् ॥ १७ ॥
 गतानुगतिको भूत्वा मा त्वं स्वपिहि निर्भरम् ।
 पतन्तं वीक्ष्य कूपेऽन्धं सज्जाक्षस्तत्र किं विशेत् ? ॥ १८ ॥
 देहो यन्त्रमिदं मूढा ! बह्वपायं प्रतिक्षणम् ।
 दृष्टान्तं शकटं दृष्ट्वा बुध्यध्वं किं न सत्वरम् ? ॥ १९ ॥
 हुं हुं हा ! दैव ! धिग् धिग् मे जानतोऽपि न चेत्तना ।
 बद्धायुः श्रेणिकः किं वा नाऽगच्छन् प्रथमां महीम् ॥ २० ॥
 भुक्त्वा ज्ञात्वा च धिग् भोगान् महद्भिर्निन्दितं तथा ।
 यथा देही विदेहः सन् निवृत्तौ निवृत्तः कृतः ॥ २१ ॥
 राकाशशाङ्कसंकाशं प्राप्य जैनेश्वरं वचः ।
 जन्तो ! सद्भावपीयूषं स्ततेः(सूते?) स्वान्तविधूपलः ॥ २२ ॥
 दृष्टादृष्टैर्मम त्रैधं क्षन्तव्यं सर्वजन्तुभिः ।
 स्वल्पेनाप्यपराधेन सिद्धा मे सन्तु सक्षिणः ॥ २३ ॥

सर्व्वमप्येतदाख्यात-मयोग्यं नैव सेवते ।

क्षुत्क्षामापि जलौका किं पाषाणं चुम्बितुं स्पृशेत् ? ॥ २४ ॥

सूरिः श्रीरत्नसिंहाख्यः संवेगामृतभावनाम् ।

चक्रे स्वस्योपकारार्थ-मात्मानुशास्तिसंज्ञिकाम् ॥ २५ ॥ छ ॥

(३) श्रीऋषभदेव विज्ञप्तिका

जय जय भुवणदिवायर ! तिहुयणगुणरयणसायर ! जिणिंद ! ।

सिरि रिसहनाह ! सामिय ! विन्नत्तिं मज्झ निसुणेहि ॥ १ ॥

जोसि तुमं जयबंधव ! धुणिओ सुरराय-फणिवइ-गुरूहिं ।

तस्स तुहं नियहिययं पयडंतो किंपि जंपेमि ॥ २ ॥

भव-भमण-भीरुओ हं किंपि रगन्नो (कंपिरगतो ?) जिणिंद ! तुह पुरओ ।

सरिउं पि हु अतरंतो हिययदुहं तहवि साहेमि ॥ ३ ॥

नरयाईण दुहाणं अच्छउ दूरे कहावि किर ताव ।

गब्भमि वि जावत्था कलमलयं सावि तं जणइ ॥ ४ ॥

जेण न पावेमि रइं कत्थवि लीणो खणं पि हे नाह ! ।

ता अहह कुण परित्तं अणंतसामत्थ ! कारुणिय ! ॥ ५ ॥

तुह संपत्ति-रहंगी-रहिओहं नाह ! चक्कयाओव्व ।

संसारसरे सुइरं भमिओ दीणाइं विलवंतो ॥ ६ ॥

मह मण-उदयगिरिमी सूरम्मि व संपयं तए फुरिए ।

आसासिओ तहाहं जह पुर्व्वि नेव कइयावि ॥ ७ ॥

सिद्धंतभावणार्हिं भाविंतो वि हु सयावि अप्पाणं ।

भूएण व रागेणं होहामि कहं च्छलिज्जंतो ॥ ८ ॥

वइरसिलाए नूणं मह हिययं नाह ! निम्मियं विहिणा ।

जं मरणं नाऊणं सयखंडं फुर(ड)इ न तडत्ति ॥ ९ ॥

जम्मंतर-सय-दुलहं सासणमेयं जिणिंद ! दुहपत्तं ।

पत्तं पि पुण न पत्तं पमायरिउकिंकरो जंमहं ॥ १० ॥

भवकूवमज्जिरेणं हत्थालंबो मए तुमं पत्तो ।
 मोहवसा उव्वलितं निवडंतं अहह मं रक्ख ॥ ११ ॥
 जइ सम्मं मह सामिय ! सव्वंगं फुरइ भवदुहसरूवं ।
 ता नीरंपि न पाउं कमइ मणे किं पुणऽन्नकहा ? ॥ १२ ॥
 तुह आणाए सामिय ! एगत्तो अम्ह माणसं फुरइ ।
 अन्नत्तो विसएसुं डमरूयगंठिव्व किं करिमो ॥ १३ ॥
 पवणपणुल्लिरनीरे रविपडिबिंबं व चंचलं भुवणं ।
 अणुसमयं पि नियंतो जं नवि रज्जामि ही विसया ! ॥ १४ ॥
 अवहीरिओवि तुमए पत्थेमी तहवि कलुणवयणेहिं ।
 पइ मुक्को अहह भवे सामिय ! होहं कहमहंति ॥ १५ ॥
 अहह ! अहं नो सामिय ! सरणागयवच्छलेवि पइं पत्ते ।
 मह जं न परित्ताणं ता हं दीणो कहं होहं ? ॥ १६ ॥
 कत्थ कया कह पुणरविमाइ सद्धाइ नाह ! तं दच्छं ।
 ता मज्झ हे दयालुय ! दिट्ठिपसायं पणामेसु ॥ १७ ॥
 जं किं पि हु संसारे पगरिसपत्तं मणम्मि सुहज्जेयं ।
 तह जीहाइ थुणिज्जंतं पि हु मह नाह ! तं चेव ॥ १८ ॥
 तुह पयसेवं मुत्तुं न हु अवरं किंपि नाह ! पत्थेमि ।
 ता किं मं अवहीरसि करुणाभरमंथरं नियसु ॥ १९ ॥
 जइ तुडिवसेण तुम्हं नयणंबुयकरपरायपिंजरिओ ।
 होहं कहमवि ता जिण ! नन्नो धन्नो जए नूणं ॥ २० ॥
 तुह सिद्धंतरहस्सं नाउं संवेगसंगयमणोवि ।
 विसएसु जं घुलामी तं सल्लं हल्लइ महल्लं ॥ २१ ॥
 वट्ठंतो वि उवाए जमहं न तरामि लंघिउं देव्वं ।
 का तत्थ मज्झ अरई पुणो पुणो तहवि भिज्जामि ॥ २२ ॥
 तुह समयसमुद्दाओ मइमंदरमंथणेण सामि ! मए ।
 उवसमरयणं लद्धं बद्धं नियहिययगंठीए ॥ २३ ॥
 तिहुयणरज्जाओ वि हु अहिओ मह जाव फुरइ आणंदो ।
 विसयाइ-तक्करोहिं ता हीरइ ही नियंतस्स ॥ २४ ॥

ता किं करेमि कस्स व कहेमि इय पुण पुणोवि रुंटंतं ।
 दुक्खपलित्तं धावइ मह हिययं दससु वि दिसासु ॥ २५ ॥
 दीणोसु संतजीहो भमंतनयणो घुलंतसव्वंगो ।
 विसयविसातविओहं हरिणोव्व न निवडिओ कत्थ ? ॥ २६ ॥
 दुहदावतावियंगो नहम्मि सुत्ते करे भमाडंतो ।
 कत्थवि रइमलहंतो तुह विरहे नाह ! कह होहं ? ॥ २७ ॥
 एयंपि वियाणंतो जं न सहो रंजितं खणं पि मणं ।
 ता नाह ! कालथक्को ही ही ! पविसामि कत्थ अहं ? ॥ २८ ॥
 इय विन्नत्ति सोउं जइ अप्पा आरुहइ खणं रंगे ।
 जह नवणीयं जलणे तह ता वियलइ फुडं कम्मं ॥ २९ ॥
 इय तिहुयण-भाल-रयण ! सूरीहिं जिणिंद ! विन्नविज्जंत ! ।
 निरुवमकल्लाणनिहिं कुणसु असेसंपि जियलोयं ॥ ३० ॥ छ ॥

(४) अप्पाणुत्तासणं

सिरि धम्मसूरि सुगुरुं पुणो पुणो पणमिऊण भावेणं ।
 तिहुयणसारं तत्तं अप्पहियं किंपि जंपेमि ॥ १ ॥
 गीयं अमियं इट्ठं नहु मिट्ठं किंपि जीवलोगम्मि ।
 पुरिसविसेसस्स मुहे जह मिट्ठा भारइ देवी ॥ २ ॥
 उवसम-विवेय-संवर-पयाण अत्थं न को मुणइ एत्थ ? ।
 सुव्वइ न कोइ अवरो चिलाइपुत्तो जहा भयवं ॥ ३ ॥
 तरतमजोगो भेए रसो पयासेइ धाउविसयम्मि ।
 ता जाव सद्वेहो अओ परं नत्थि रससिद्धी ॥ ४ ॥
 धाउव्व उवसमाई रसोव्व चित्तं इमाण संजोओ ।
 ता जाव सिद्धि-सिद्धी सो भन्नइ सद्वेहविही ॥ ५ ॥
 वक्ख्वाणंति सुणंति य मुणंति तत्तं सिरंपि धूणंति ।
 रोमंचवाहइंधं भिज्जइ न मणो न तो किंपि ॥ ६ ॥

जो पुण विरत्तचित्तो भावणवंसग्गसंठिओ होउं ।
 अप्पाणं ज्झूरंतो स इलापुत्तो धुवं होइ ॥ ७ ॥
 मुत्तूण लोयचित्तं जइ जिय ! झाएसि अप्पणो तत्तं ।
 ता तुह जम्मो सहलो अहवा झूरसि बहुं पच्छ ॥ ८ ॥
 भवचारयवेरग्गं विसयाइदुगुंछणं च इच्चाइ ।
 वयणे च्चिय सव्वेसिं हियए केसिंचि धन्नाणं ॥ ९ ॥
 जे एवं जंपंती पमायवेरिं च्छलेह भो लोया ! ।
 ते वि च्छलिज्जंति जया तथा अहं कस्स किं काहं ? ॥ १० ॥
 अन्नोन्नं जोयंता मन्नंता अत्तणो य धन्नत्तं ।
 संसारइंदयालं दरिसंता जे भणंति इमं ॥ ११ ॥
 चेयइ न कोइ हियए वयणेहिं अणिच्चयं भणइ सव्वो ।
 अन्नह मण-वइ-काए अन्नोन्नं कह विसंवाओ ? ॥ १२ ॥
 एएवि कहं कहगा अत्तपमायं न चित्तयंति फुडं ? ।
 जं दूसमाइ सव्वं छोदुं वच्चंति वज्जसिरा ॥ १३ ॥
 परगरिहं मुत्तूणं अहवा चित्तेसु अत्तणो तत्तं ।
 अन्नह तुमंपि होहिसि पुव्वाणं मूढ ! सारिच्छे ॥ १४ ॥
 जा न विहायइ रयणी ताव य चित्तेसु जीव ! किंपि तुमं ।
 अन्नह आउम्मि गए झीणा चिंताइ तुज्झ कहा ॥ १५ ॥
 कामवियारविहूणो धन्नो इह चित्तए परं तत्तं ।
 जइ पत्तोवि वियारं चित्तइ धन्नाण सो राओ ॥ १६ ॥
 कारुण गुरुपइन्नं मणमोहण-करिवरम्मि जह चडिओ ।
 चुकइ नियवयणाओ धन्नोवि तहा वियारगओ ॥ १७ ॥
 ता पढमं पि वियारं मणमोहण-करिवरस्स सारिच्छं ।
 वारह दुहसयमूलं जइ इच्छह सुहसमिद्धीओ ॥ १८ ॥
 पंचहि वि इंदिएहिं अणंतसो नत्थि जं किर न भुत्तं ।
 तह वि न जाया तित्ती ता चेयसि हा कया मूढ ! ? ॥ १९ ॥
 अह चेयसि कइयावि हु थेवो वि हु जत्थ नत्थि कोइ गुणो ।
 एसा पुण सामग्गी कयाइ होहिति को मुणइ ? ॥ २० ॥

सयलंपि भवसरूवं नाऊणं गुरुमुहाउ मुणिणोवि ।
 वट्टंति जं अकज्जे अहह महामोहविप्फुरियं ॥ २१ ॥
 भणसि मुहेणं सव्वं तत्तं अइसुंदरं तुमं जीव ! ।
 जं न कुणसि काएणं तं मन्ने गरुयकम्मोसि ॥ २२ ॥
 चिट्ठइ राई पासइ न कोइ हवउ जह तह वणुट्ठाणं ।
 इय मूढ ! लोयरंजय ! कुणमाणो किं पि न लहेसि ॥ २३ ॥
 जइ एगो च्चिय रागो निग्गहिओ होज्ज जीव ! संसारे ।
 अट्ठण्हवि कम्माणं ता उच्छेओ कओ झत्ति ॥ २४ ॥
 को दिव्वं लंघेउं अहवा सक्कइ वियाणमाणोवि ।
 तह वि हु उज्जमसीलो होज्ज सया रायविजयम्मि ॥ २५ ॥
 जो चित्तइ न परत्तं देइ कुबुद्धि वयाउ भंसेइ ।
 तेण समं संसर्गि वज्जह दूरेण मणसावि ॥ २६ ॥
 पाएण दूसमाए धम्मे संसर्गिया इह पमाणं ।
 तेण सुमित्तेहिं समं संसर्गि कुणसु जा जीवं ॥ २७ ॥
 जइ पुच्छह निच्छयओ न गिही साहूवि पावइ भवन्नं (न्तं) ।
 भावेण केवलं पि हु लद्धूणं जाइ निव्वाणं ॥ २८ ॥
 गाहाण सिलोगाणं अत्थं नाऊण सव्वभंगेहिं ।
 तत्थवि तं न हु नायं भावण-अमियं जओ झरइ ॥ २९ ॥
 अवहियहियओ होउं खणे खणे अप्पयं विभावेसु ।
 कतो अहमायाओ गंतूण कहिं किमणु होहं ? ॥ ३० ॥
 सव्वगुणाणं जोगं अप्पाणं जियपमाइणं नाउं ।
 किं न भयंतो(भवत्तो?)विरमसि सत्तीए उज्जमं काउं ? ॥ ३१ ॥
 धम्मे परमरहस्सं रे जिय ! संवेगचोयणासारं ।
 चूलियजुयलं झायसु जइ अ - - - - - ॥ ३२ ॥
 एएणवि बीएणं कयावि धम्मज्जवो(मो?) तुहं हुज्जा ।
 अन्नह दुहसयबुड्डो पायालं जासि सत्तमयं ॥ ३३ ॥
 कीयं आहाकम्मं नीआवासो गिहीसु पडिबंध्यो ।
 अमिओ परिग्गहो तह हुंति जईणं इमे दोसा ॥ ३४ ॥

इक्किक्को वि हु गुरुओ मिलिआ सव्वेवि जइ पुणो हुंति ।
 अइंसणेण तेसि साहू [णं] मह नमुक्कारो ॥ ३५ ॥
 नामेणं चिअ साहू साहूसु न ताण होइ अवयारो ।
 किं परविकत्थणेणं अहवा चित्तेसु अप्पाणं ॥ ३६ ॥
 अहयंपि एरिसो अह सुद्धं मग्गं च इह परूवितो ।
 संविग्गपक्खिअत्ता, धन्नं मन्नामि अप्पाणं ॥ ३७ ॥
 एवं ठियस्स सययं मणस्स भावस्स पत्तिअइ को वा ।
 पच्चाइएण किं वा अप्पा चिअ सक्खिओ इत्थ ॥ ३८ ॥
 जं पुण वायाए च्चिअ भणामि काएण किं पि न करेमि ।
 तत्थत्थि गुरुअदुक्खं मणमंदिरंसंठिअं मज्झ ॥ ३९ ॥
 सुद्धालोअणदाणं काउं मित्तिं च सव्वसत्तेसु ।
 अप्पाणं गरिहंतो भावेसु अहं कया तत्तं ? ॥ ४० ॥
 एगं चिअ मह सलयइ जं न सहाए लहामि मणइट्ठे ।
 एवं ज्झायंतस्स उ को जाणइ किंपि होहिति ॥ ४१ ॥
 आणंद दाऊणं समग्गसंघस्स गहियआसीसो ।
 अप्पाणं भावितो विहरेसु जया तया अहयं ॥ ४२ ॥
 जइ कहवि जाइ दियहं रत्ती न हु जाइ अप्पचित्ताए ।
 थोवजले मच्छस्स व तल्लोवेल्लि कुणंतस्स ॥ ४४ ॥
 चेयहु चेयहु चेयहु हंहो मूढ मइ !
 कहिय कहाणिय सव्वपयारिहिं तुम्ह मइं ।
 हियइं ताविवि पुणु पुणु खोट्टेसुहु धरणि,
 परत न केणवि होसइ तहिं पत्तइ मरणि ॥ ४५ ॥
 हियइइ रंगु न जाहं तहं सउ वक्कु सुपडिहाइ ।
 जइ पुणु केवइ रंगु तउ नयणिहि नीरु न माइ ॥ ४६ ॥
 जलणसमं कामीणं नीरसलोयाण तुसवुससमाणं ।
 विरयाणं अमियसमं एयं सव्वंपि जं भणियं ॥ ४७ ॥
 गंतव्वं कत्थ मए कह एसो चंदिणो य जियलोओ ।
 कह माइ-सयण-विहवो इय झूरसि हा हयास ! तया ॥ ४८ ॥

એયાએ ભાવણાએ જડ અવસાણંપિ મજ્ઞ કિર હોજ્જા ।
 તા અહયં ચિય ધત્તો નહુ અન્નં પત્થણિજ્જંતિ ॥ ૪૯ ॥
 ભાવણ-અમિયં અહવા કમ્મવસા મા સમુલસડ મુજ્ઞ ।
 અન્નસ્સવિ દટ્ટૂણં એયં ઘુટેસુ કિં કહયા ? ॥ ૫૦ ॥
 વેરગ્ગભાવણાએ કિંવા વચ્ચંતુ મજ્ઞ દિયહાઈ ।
 નિયહિયયંચિંતિયાઈ લભ્ભંતિ નવત્તિ કો મુણઈ ? ॥ ૫૧ ॥
 એયં ભાવણતત્તં સચ્ચંગં તુજ્ઞ જીવ ! જડ પ્ફુરઈ ।
 પંચુત્તરવાસીણં વિ સોક્કલં મત્તામિ તા તુચ્છં ॥ ૫૨ ॥
 એગંતે હોઠુણં મુહુત્તમેત્તં વિસિટ્ટમંતં વ ।
 પડ્ડિયહં જ્ઞાએજ્જહ એયં ઉવેસવરતત્તં ॥ ૫૩ ॥
 જહ દીવાઓ દીવો બોહિજ્જઈ ભાવણાએ તહ ભાવો ।
 ઇય પઢહ ગુણહ જ્ઞાયહ ભવિયા એયં સયા તત્તં ॥ ૫૪ ॥
 સિરિ રયણસિંહસૂરી ભાવણ-સિંહરમ્મિ આરુહેઠુણં ।
 અપ્પાણુસાસણં ભો ! જંપડ જિણસાસણે સારં ॥ ૫૫ ॥
 બારસઅડણત્તાલે વડ્ડસાહે સેયપંચમિદિણમ્મિ ।
 અણહિલ્લવાડનયરે વિહિયમિણં અપ્પસરણત્થં ॥ ૫૬ ॥ છ ॥

(૫) હિતશિક્ષા કુલક

જડ જીવ ! તુજ્ઞ સમ્મં પરલોયપયાણયં વસઈ હિયએ ।
 તા ધમ્મંમિ પમાઓ હોજ્જ મણાગંપિ ન કયાવિ ॥ ૧ ॥
 મણમોહણવિજ્જાહિ રત્તાણ ગુરુમ્મિ જાણ બહુમાણો ।
 ધિત્તેસિં બહુમાણો જડ નો સંવેગરંગાઓ ॥ ૨ ॥
 મણ નયણહ અનુજીહ ક્રિય તીહં વિરલીકરેસુ ।
 સંજમવંતુ સુવાસણડ જડ મુણિ કોઈ કહેસુ ॥ ૩ ॥
 કિરિયપરાયણ બહુય મુણિ દીસર્હિ વેસુ ધરંત ।
 વિરલા કેઈ સુવાસણા જે રંજર્હિ પુણ સંત ॥ ૪ ॥

जाणंता अगहिल्ला कह भुल्लाइं दयालजियलोए ।
 विसएहिं भोलिया अह मह वयणं ही कुणंतु कहं ? ॥ ५ ॥
 अज्जवि किंपि न नट्ठं जइ चेयसि हंदि किंपि अप्पाणं ।
 विलवणमेत्तट्ठिओ पुण अरन्नरुत्तं समायरसि ॥ ६ ॥
 कन्नि धरेविणु दिन्न मइं इय सक्खिय लोइ ।
 हं केणवि न हु जग्गविउ मन जंपसि परलोइ ॥ ७ ॥
 चित्तिहिं हियडं दज्झिसइ पच्छयावु करेसि ।
 होसइ कांइवि नेव तुहु पर हत्थडा म लेसि ॥ ८ ॥
 एएहिंवि वयणेहिं तुह जिय ! मन्ने न भावसब्भावं ।
 जा नेव पुलइयंगो रेत्तसि अंसूहिं महिवलयं ॥ ९ ॥
 जस्स मणदप्पणंमी भावत्थो फुरइ एयभणियस्स ।
 सो देवाण वि पुज्जो किं पुण मणुयाण जियलोए ? ॥ १० ॥
 गिरिसिहरग्गिहिं वरसियइ रहइ न पाणिउ जेव ।
 पत्थर-सरिसह नीरसह कहिउ सुणिज्जह तेव ॥ ११ ॥
 वयणेणं भणियमिणं तरामि नो सिक्खिउं च बेडाए ।
 सिरि धम्मसूरि सीसो जंपइ एयं रयणसूरी ॥ १२ ॥

(६) संवेगचूलिका कुलकम्

नारीण बाहिरंगे जह दिट्ठे माणसं समुल्लसइ ।
 तह अंतरसयलंगे जं दिट्ठे होइ तं सुणह ॥ १ ॥
 रणरणओ दीणत्तं महाभउव्वेय तास कलमलयं ।
 एयं अणुहविरुणं अप्पा वि हु उड्डुणं महइ ॥ २ ॥
 विरलो च्चिय धावंतो धम्मो धम्मोत्ति कोवि मज्झम्मि ।
 अप्पाणं रंजंतो जो मुंचइ विसयगहिलत्तं ॥ ३ ॥
 ता नत्थि इह कहाओ ते दिट्ठंता न ताउ जुत्तीओ ।
 संसारुव्वेयकरा मह कन्ने जा न पत्ताओ ॥ ४ ॥

ता नत्थि इह कलाओ पररंजणविम्हएक्कजणणीओ ।
 जाणामि जा न पयडं मुत्तुं नियरंजणं एक्कं ॥ ५ ॥
 किं गहिलो किं सज्जो किं मुखो पंडिओ य किं अहयं ।
 मासाहससउणिसमो किं वा चिट्ठामि घंघलिओ ॥ ६ ॥
 गरुयनिकाइयकम्मो किं ठगिओ चुन्निओ य सुत्तो वा ।
 किं गद्ध-सूयरोहं रंजेमि मणो न जं धम्मे ॥ ७ ॥
 परिदेवणमेत्तं चिय अहयं पेच्छामि अत्तणो एक्कं ।
 जं उज्जमे न सत्ती ही ही ! होहं कहमहंति ? ॥ ८ ॥
 अज्जं करेमि कल्लं, करेमि धम्मज्जमं तुमं भणसि ।
 इय निप्पलवंछाहिं समप्पिही जम्मपरिवाडी ॥ ९ ॥
 जाणइ देक्खइ संभलइ सउ भम्मलु ववहारू ।
 धम्मि न लग्गइ अहह तुहुं कुणइ जु सव्व असारू ॥ १० ॥
 दिट्ठम्मि वि दिट्ठंते खणभंगुरजीवियस्स पच्चक्खं ।
 थेवंपि न चेइज्जइ जीवेहिं गरुयकम्मेहिं ॥ ११ ॥
 सिरि धम्मसूरि मुणिवइ-सीसेहिं रयणसिंहसूरीहिं ।
 संवेगमेरुसिगे भमिया विलसंतु कहियमिणं ॥ १२ ॥ छ ॥
 संवेगचूलिका कुलकम् ॥ छ ॥

(७) श्री नेमिनाथस्तोत्र

अमियमऊहं नेमिं सुररायथुयंपि जइविहं जलही ।
 दट्ठुं उल्लसियंगो थुणामि तो सायरो संतो ॥ १ ॥
 मेसुम्मेसपविती जा पुव्वि परिचियासि अच्चवंतं ।
 पइं पेच्छिय नयणाणं सावि कहं मज्झ पम्हुट्ठा ॥ २ ॥
 तुह सामि ! देहपउमे पलोइउं चारुरूवमयरंदं ।
 आजम्मं पि पियंतो मह मणभमरो न संतुट्ठो ॥ ३ ॥

तुह नाह ! रूवहरए, दुब्बलगोणिव्व निवडिया दिट्ठी ।
 गरुयपयन्ना वि महं नीहरिउं कहवि नो तरइ ॥ ४ ॥
 कामियतित्थे रूवे तुह जिण ! मह महइ निवडिउं दिट्ठी ।
 पत्थंती पइजम्मं पइं विरहो मा हु मे होज्जा ॥ ५ ॥
 मुत्तं पिव मुत्तिसुहं तुह मुहरूवं पलोइउं सामि ! ।
 पावेमि जइ सयावि हु तो सिवसोक्खं णवि अलाहि ॥ ६ ॥
 पइं नेमिनाह ! सामिय ! पेच्छंतो अणमिसाइ दिट्ठीए ।
 अप्पाण-पर-विसेसं न लक्खिमो थेवमेत्तंपि ॥ ७ ॥
 तुह रूवदंसणाओ निरुवमआणंदनिब्बरमणस्स ।
 थोउमणस्स वि मह जिण ! कह जीहा मोणमल्लीणा ? ॥ ८ ॥
 सिरिनेमिनाह ! सामिय ! पइं पेच्छंतो मणंसि तक्केमि ।
 अन्नं पाणं पि विणा जइ जम्मं इह समप्पेमि ॥ ९ ॥
 सव्वंगचंगिमा तुह सा कावि जिणिंद ! जीइ मह दिययं ।
 वाउचलं पि हु जायं निष्फंदं मेरुसिंगं व ॥ १० ॥
 तिहुयणविम्वहयजणणं तुह रूवं नाह ! पेच्छिऊण अहं ।
 चित्तलिहिउव्व जाओ ज्झायंतो जन्न अणुहूयं ॥ ११ ॥
 जइ मगियं पि लब्भइ ता निसुणह सामि ! पत्थणं एयं ।
 इय विन्नत्तिसमुब्भव-आणंदो मह सया होउ ॥ १२ ॥
 इय रयणसिंहसूरी थोउं तं नाह ! पुलइयसरीरो ।
 अंसुजलुल्लियनयणो तुह पाए नमइ साणंदं ॥ १३ ॥ छ ॥

२००८

(८) श्री पार्श्वनाथ स्तव

मंगलवरतरुकंदं सुहभावसमुद्रपुत्रिमायंदं ।
 थुणिमो पासजिणिंदं जणमणपंकेरुहदिणिंदं ॥ १ ॥
 अच्छरियाण निवासो सीमा तं चेय पेच्छियव्वाण ।
 सिरि आससेणनंदण ! तं दिट्ठो गरुयपुत्तेहिं ॥ २ ॥

जंपणमणा वि जीहा उवमाणं नो लहइ तुह थुइं काउं ।
 आलालंबवसाओ चंदाइसु कीस धावेइ ॥ ३ ॥
 सायर-चंद-दिवायर-चितामणि-कप्पपायवाईहिं ।
 हीणेहिं अणंतेणं कह तेहिं पास ! तुह उवमा ॥ ४ ॥
 देहं चिय भमइ बहिं जीयं मह पास ! तुम्ह पयमूले !
 अणमिसनयणेहिं अहं तित्ति न लहामि पेच्छंतो ॥ ५ ॥
 अप्प च्चिय मह सकखी जयंमि नन्नो पिओ तुमाहिंतो ।
 वम्मादेवि-समुब्भव ! नाणेण तुमंपि तं मुणसि ॥ ६ ॥
 एगेगंमि वि अंगे सा का वि हु पास ! चंगिमा तुज्झ ।
 जत्थ निविट्ठा दिट्ठी तत्तो बीए न संकमइ ॥ ७ ॥
 अह सहसा सव्वंगे दिट्ठे रहसेण एक्कहेलाए ।
 तइया मह आणंदो मन्ने भुवर्णमि न हु माइ ॥ ८ ॥
 खुद्दोवद्दव-साइणि-विसहर-चोराइ दुरियनिग्घायं ।
 सिरिपासनाह ! नामं चितियमेत्तं कुणइ सिग्धं ॥ ९ ॥
 नवनीलुप्पलसामल ! नवहत्युन्नय ! फणिंद कय सेव ! ।
 सिरि पासनाह ! वासं भवदुहनासं लहुं देहि ॥ १० ॥
 सिरि धम्मसूरि मुणिवइ सीसो सिरिरयणसिंहमुणिनाहो ।
 फासितो धरणियलं तिव्खुत्तो नमइ सीसेणं ॥ ११ ॥ छ ॥

(९) श्री पार्श्वनाथ स्तव

सिरिपास ! तिजयसुंदर ! दरमेत्तं पि हु दुहं महं गलियं ।
 गलियासेसभवन्नव ! नवघणसम ! जं सि सच्चविओ ॥ १ ॥
 चविओ नियभिप्पाओ पाओ न इओ हवेज्ज संसारे ।
 सारे तुह जिणचरणे चरणंपि अहं तया पत्तो ॥ २ ॥
 पत्तं नन्नं भवओ भवओ सरणे समत्थयं मन्ने ।
 मन्नेसु तेण सिवरयवरयाणंदं पयं देव ! ॥ ३ ॥

देवासुरसत्थेहिं सत्थेहिं वि तं जिण्णिद ! संथविओ ।
 थवियंपि वत्थुअत्थं अत्थोयं पि हु वियाणंतो ॥ ४ ॥
 आणंतो आणंदं आणं दंसेसु तं नियं मज्झ ।
 मज्झत्थभाववत्ती बत्तीससुरिंदनय ! नाह ! ॥ ५ ॥
 नाह ! महं नो संपइ पइं जिण ! लहिउं पइं जयब्भहियं ।
 हियमवरं अलहंतो हंतो नन्नं नमंसामि ॥ ६ ॥
 सामि ! तुमं जयदीवो दीवो आसासओ भवसमुदे ।
 मुद्देमि कुणइ वारं वारं एक्कंपि जइ दिट्ठो ॥ ७ ॥
 दिट्ठं ताण सुहाणं सुहाण जिण ! सासयाण तं भवणं ।
 भवणं भवंमि पुणरवि रविसम ! किं मह तए पत्ते ? ॥ ८ ॥
 पत्ते नलिणिनिलीणे जलबिंदु(दू)ए जह चलत्तं ।
 लत्तं तह जिण ! जीयं जीया किं तो पमायंति ॥ ९ ॥
 मायं तिहावि तिरसिय सियवायं नाह ! तुह धरंतेण ।
 ते णमिउं पयकमलं मलरहियप्पा मए नाओ ॥ १० ॥
 नाओ जिण्णिदकहिओ हिओ समग्गंमि जीवलोगंमि ।
 लोगं मिच्छाभिरयं रयरहियं कुणसु तत्तेण ॥ ११ ॥
 तत्तेण मए बहुसो बहुसोयानलपलित्तभावेण ।
 भावेण कहवि सुहओ सुहओ तं नाह ! संपत्तो ॥ १२ ॥
 इय गहिय-मुक्क-रयणेहिं थुणियजिण ! रयणसूरि नियरेहिं ।
 पत्थिज्जमाण ! जयगुरु ! सुहियमिणं कुणसु जियलोयं ॥ १३ ॥

(१०) श्री नेमिनाथ स्तव

जय जय नेमि जिण्णिद ! तुहु मंडणु आहरणाई ।
 भवियजणह जंपंति फुड्डु पुण्णह आहरणाई ॥ १ ॥
 घणसामलि जिण ! देहि तुहु किह सिय सोहइ कंति ।
 घणसारह मंडणमिसिण एह बलायहपंति ॥ २ ॥

तिजयह-मउडु जिणिद ! तुहु हं पुणु तुज्जवि मउडु ।
 जिणि किउ कंतिच्छलि भणइ सुवि होसइ जइ मउडु ॥ ३ ॥
 उभयडियससि-सूर जिणकुंडलछलिण सहंति ।
 कणयाहरण विराइयह तुह सुरगिरि-कयभंति ॥ ४ ॥
 किह जिण दीसइ कुंडलिहिं हीरावलि दिप्पंत ।
 नं तुह धणमुत्तिहि सहइ विज्जुलडिय झलकंत ॥ ५ ॥
 गोवाहरणु जिणिद ! तुहु इउ केरिसु पडिहाइ ।
 सिद्धि-पुरंधियबाहुलय कंठि निवेसिय नाइ ॥ ६ ॥
 तुह जिण उरि उरमालडी नाणाविहरयणेहिं ।
 नं गयणंगणि धणुहलय दीसइ भविगणेहिं ॥ ७ ॥
 तुह कणयह संकल नियवि मूढु भणइ इउ लोउ ।
 जइ पुत्रह संकल न इह त कि जिण एरिसु भोउ ॥ ८ ॥
 तुह जिण ! थुइहि जु अज्जियउ महु देयण सिवगेहु ।
 पुत्रपिंडु विज्जउरमिसि पइं करि धारिउ सु एहु ॥ ९ ॥
 दुगइ मज्जिर तिहुयणह तुह भुयरक्ख पयंड ।
 बाहुरक्ख इउ भूसणवि नामु धरहिं भुयदंड ॥ १० ॥
 गह नक्खत्तह मंडली तारायण संजुत्त ।
 फुल्लमालमिसि नाह ! तुहु मेरुहु भमइ निरुत्त ॥ ११ ॥
 तोरणु नाह ! सुवत्तु किर सिवनयरह पइसारि ।
 पइं वंदंत सुणंति जण अम्हि संठिय भवपारि ॥ १२ ॥
 मइं लद्धा चितिय रयण-सूरिहि उगगइ अज्जु ।
 हूउ तुरंत जु मज्झु मणु नेमिहि वंदणु सज्जु ॥ १३ ॥

(११) श्रीनेमिनाथ स्तव

जय जय नेमि जिणिद पहु पइं पिक्खवि नयणेहिं ।
 हियडइ रंगु सु कोइ भणि जु न सक्कं वयणेहिं ॥ १ ॥

अइय तरुयडा नेमिजिण ! तुह जगि आमर हलु ।
 तिहुयण मइं सउ जोइया दीतु न तुह परि तूलु ॥ २ ॥
 काइ सचंगिम अंगिम तुहु जावन्नह न जाइ ।
 जेत्थु निविट्ठी दिट्ठिडी तिहिविय अंगि न ठाइ ॥ ३ ॥
 दोहगि दूमिय तरुणियण सोहगु लहइ नमंति ।
 हियइइ भत्ति-समाउलिण नेमिहि पय जि नमंति ॥ ४ ॥
 अगर-कपूर-कथूरियहं जे तुहु भत्ति कुणंति ।
 मुत्तिवहइ ति कंतुलइ मुत्तियहारि तुलंति ॥ ५ ॥
 अणहिलवाडं सग्गपुर अह महु इंदह रज्जु ।
 जहिं जिणु दीसइ नेमि मइं, कुण इजु चित्तियकज्जु ॥ ६ ॥
 रलिय रंगि वद्धावणं महु मणि नच्चिउ तेव ।
 पत्थिवि एत्थुवि नेमि मइं सिवसुह पाविउ जेव ॥ ७ ॥
 रयणसिंहसूरिहिं थुणिउ तिहुयणतिलक जु देउ ।
 भत्तिपरायण भवियणहं मणवंचउ सो देउ ॥ ८ ॥

(१२) श्री नेमिनाथ व्ताव

सिरि नेमिनाह ! सामिय ! जइवि न विहवो तहाविहो मज्झ ।
 सब्भावगम्भसारं मणोरहे महवि जंपेसि ॥ १ ॥
 कुंकुमपललकखेहिं निरुवममयनाहिपलसहस्सेहिं ।
 कप्पूरपलसएहिं कालागुरुअगणियपलेहिं ॥ २ ॥
 न्हवण विलेवण मंडण उग्गाहण पमुहचारुकिच्चाइं ।
 काऊण जहिच्छाए नियकरकमलेहिं तुह सामि ! ॥ ३ ॥
 एयं कुणमाणेणं मइं जिण ! आणंदअंसुनिवहेण ।
 जं तुह तविओ देहो खमियव्वं तं पुणो मज्झ ॥ ४ ॥
 हीरय-सुवन्न-मोत्तिय-फुरंत-रयणेहिं कोडिमुल्लेहिं ।
 तुह जिण ! आहरणेहिं सिंगारं काउमिच्छमि ॥ ५ ॥

केयइ-चंपय-करुणिय-सयवत्तिय-जाइ-बउल-पुप्फेहि ।
 वालय-विल्लय-पाडल-पमुहेहि कोडिसंखेहि ॥ ६ ॥
 वरकप्पूराहिय महमहंत वियसंत-कुसुमनियरेहि ।
 नियपाणिपल्लवेहि पूयं काहामि तुह नाह ! ॥ ७ ॥
 नाणापटुंसुय-देसागय-विविहवत्थलक्खेहि ।
 देवाण व दूसेहि परिहविस्सं सहत्थेहि ॥ ८ ॥
 आउज्ज-गीय-नट्टाइएहि तुह देव ! उच्छवं काउं ।
 कप्पूरदीवियाहि काहं आरत्तियं सामि ! ॥ ९ ॥
 दव्वथए वटुंतो भवियजणो जा न सेवए चरणं ।
 ताव मणोरहवलि पइदियहं नेउ सहलत्तं ॥ १० ॥
 जह मह मणोरहा पहु ! तह जइ पुज्जंति दइवजोएण ।
 ता तं सुक्खं मन्ने तिजयंपि न जस्स पडिछंदो ॥ ११ ॥
 विहिणा देवे वंदिय भूमिं तह चुंबिऊण भालेणं ।
 भवियाण भावहेऊं इय थुणिओ रयणसूरीहिं ॥ १२ ॥

(१३) श्री नेमिनाथ स्तोत्र

मूर्त्तयस्ते क्व नेक्ष्यन्ते श्रीनेमे ! त्वत्प्रभावतः ।
 रूपलावण्यसौभाग्यै-हृल्लेखैकधुरन्धराः ॥ १ ॥
 मुक्तिसौख्यमनाख्येयं त्रैलोक्येऽपि शरीरिभिः ।
 गम्यं चानुभवस्यैव यत्सिद्धैरेव वि(वे?)द्यते ॥ २ ॥
 उक्तं श्रद्धीयते नान्यैः स्याद्वादात्किन्तु मन्यते ।
 चित्रं चित्रं कथं नाथ ! तदद्य वेद्यते मया ॥ ३ ॥
 त्वयि दृष्टे मनो हृष्टं नेमे ! मुक्त्वाऽन्यसंकथाम् ।
 प्रेत्येहापि तथा याचे यथा नाथ ! ममाधुना ॥ ४ ॥
 नेमे ! मम मनो जज्ञे त्वय्यानन्दसुधामयम् ।
 दृष्ट्वा कर्पूरपूरस्य मण्डनं पापखण्डनम् ॥ ५ ॥

स्तोतुमास्याम्बुजं नाथ ! यावदुत्सहते मम ।
 सौख्याधिक्याय मन्येऽहं तावद्वाचो मनःश्रिताः ॥ ६ ॥
 देवाकर्णाय विज्ञप्तिं किमन्यैर्भूरिभाषितैः ।
 सुधां हालाहलं मन्ये नेमे ! त्वदर्शनात्पुरः ॥ ७ ॥
 नरं न (न रत्न ?) सिंहवन्मन्ये न तं सूरिं ब्रवीम्यहम् ।
 यः प्रीतः प्रातरुत्थाय श्री नेमे ! त्वां न पश्यति ॥ ८ ॥ छः ॥

(१४) श्रीमद्धर्मसूत्रि गुण स्तुति षट्त्रिंशिका

जयइ स जएकदीवो वीरो सिवगमणलद्धअत्थमणो ।
 जस्स विओए अज्जवि मोहतमंधो जणं रुयइ ॥ १ ॥
 तयणु जयइ तं तित्थं गणहारिसुहम्मसामिणो भुवणे ।
 मिच्छतविसपसुत्तं तिजयं पि हु बोहियं जेण ॥ २ ॥
 निरुवमसव्वगुणेणं ठाणं विहिणा विणिम्मियं देहं ।
 बहुअच्छेरयभूयं चरियं जस्सेह वित्थरियं ॥ ३ ॥
 जंगमतित्थं संपइ कयजुग-लब्धपि कहवि अवयरियं ।
 सिरिधम्मसूरि सुगुरुं तं चित्तामणिसमं थुणिमो ॥ ४ ॥
 तुम्ह गुणाणं सामिय ! पडिछंदं महियले पलोयंतो ।
 अप्पाणं धीरवित्तं कत्थ न भमिओ चिरं बहुसो ॥ ५ ॥
 सयलजलं जलहीओ कोइ कुसग्गेण इह तए घेत्तुं ।
 जह तह जीहाइ अहं घेच्छं सामिय ! गुणे तुम्ह ॥ ६ ॥
 तं नत्थि नाह ! तुम्हं कित्तीए जं न धवलियं ठाणं ।
 गुणचंदवाइ वयणं एगं मुत्तूण तिजयंमि ॥ ७ ॥
 पइ विरहतावियाए महिलाए पेइयं जहा ठाणं ।
 दक्खिण(ण्ण)याए सुहगुरु ! तुम्ह विणा तह निओ सद्दो ॥ ८ ॥
 सिरि धम्मसूरि ! कह तुह सिंधू गंभीरिमोवमं जाओ ।
 दट्ठूण कोमुइं कामुओव्व जं भिभलो सो हु ॥ ९ ॥

तुह कितीए जउणा धवला गंगति सिंधुणा भणिया ।
 ईसालुतं सामिय ! ठिया वहंती खणं कुविया ॥ १० ॥
 सगं गयंमि तुमए को अन्नो नाह ! एत्थ विउसाणं ।
 संसय-गिरि-निद्वलणं उत्तर-दंभोलिणा काही ? ॥ ११ ॥
 सिरि धम्मसूरि-जलहर ! तुह देसणमहुरनीरमलहंतो ।
 भवियणमणबप्पीहो तिसिउच्चिय भमइ भुवणयलं ॥ १२ ॥
 पइं देसणं कुणंते नाह ! इमं भवियणेण विनायं ।
 किं नयणा अह सवणा सव्वं माणिवि मह हवंतु ॥ १३ ॥
 जं किंपि पियं मइ पहु ! जं किंपि हु मंगलं पि भुवणंमि ।
 जं किंपि सलहणिज्जं तं सयलं पि हु तुमं चेव ॥ १४ ॥
 वाणीइ कन्नपूरो देसणलच्छीइ मउइपडितुल्लो ।
 चरणसिरीए हारो सामि ! कया कत्थ दीसिहिसि ? ॥ १५ ॥
 पंचसयाइं पहेरे पढिरुणं तह पवासिया पन्ना ।
 जइ मन्निज्जइ पुर्व्वि पाठो हुंतो अलिहिओत्ति ॥ १६ ॥
 तुह पहु ! बुहावि सीसा सन्निहिया अवहियावि अणवरयं ।
 मूलपडिमापइट्ठा-संखं पखलंति कुणमाणा ॥ १७ ॥
 रायसहासुं तुह पहु ! वाइंदमइंददप्पनिद्वलणो ।
 पंचाणणपडितुल्लो जयसहो कस्स अवरस्स ? ॥ १८ ॥
 अप्पडिबद्धविहारं नाह ! कुणंतेण विविहदेसेसु ।
 सूरेण व कमलवणं भुवणमिणं बोहियं तुमए ॥ १९ ॥
 सोहग्गसंपयाए किं तुम्ह कल्लिमि सामि ! वत्थेमि ।
 गोयमपहुव्व जीए पडिच्छिओ भवियलोएणं ॥ २० ॥
 गच्छसमुदो सामिय ! तुमए तह पालिओ सुमज्जाए ।
 जह लब्भइ निव्वाणं तम्मि भवे अहव तइयंमि ॥ २१ ॥
 जे सज्जणगुणहीणा जाण मुहाओ गुणो न नीहरिओ ।
 ते वि करिति थुइं तुह इयरथुईसुं पहु ! न चोज्जं ॥ २२ ॥
 आजम्मं पि न दिज्जे जहिं तुमं पहु ! गुणेहिं परसिद्धो ।
 ताणवि मणे निविद्धो एसो च्चिय गुणिगणगरिद्धो ॥ २३ ॥

नामुच्चारणसवणे तुम्ह गुणा पढु ! फुरंति हेलाए ।
 जह दीवदंसणे च्विय संतपयत्था पयासंति ॥ २४ ॥
 जा तिहुयणेवि पुज्जा ठाणं नीसेसगुणगणाणंपि ।
 तीसे लच्छीइ सुओ जं पढु ! तं एरिसगुणोसि ॥ २५ ॥
 सुरभुवणगओवि तुमं नाह ! मए गुणमणीहिं भासंतो ।
 सूरुओ विप्फुरंतो हिययजले दोससि सयावि ॥ २६ ॥
 अच्छंतु गुणा अवरे तुह पढु ! गंधीरिमा वि जा दिट्ठा ।
 सा कयजुगंमि सामिय ! पलोइयव्वा जइ कर्हिपि ॥ २७ ॥
 हा हा कयंत ! निग्घण ! मुणिरयणं कह तए इमं हरियं ।
 जस्स गुणा घोलंता खणं पि हियए न मायंति ? ॥ २८ ॥
 दीणाइं नयणाइं तुह दंसणलोलुयाइं भवियाणं ।
 जच्चंधगो भयाइं व कत्थ न भमियाइं तुह विरहे ? ॥ २९ ॥
 सुहगुरु ! तुम्ह विओए दुहदवसंतावियाण भवियाणं ।
 जं हिययं न हु फुडियं अहह ! विही तत्थ दुल्ललिओ ॥ ३० ॥
 परतित्थियलोएहिं जेहि तुमं पढु ! पलोइओ आसि ।
 बाहाउलनयणेहिं तेहिं वि परिदेवियं बहुसो ॥ ३१ ॥
 सगदिणे तुह सामिय ! कंदंते सयलभुवणवलयंमि ।
 सुय-सालहियगणेहिं वि मन्ने तइया खणं रुन्नं ॥ ३२ ॥
 नव नव वरिसे ठाउं गिहवासे साहुभावएज्जाए ।
 सट्ठि सूरिपयंमी अडसयरिं सव्वआउंमि ॥ ३३ ॥
 बारस सत्तत्तीसे सुद्धाए एकारसीइ भइवए ।
 चंददिणे सामि ! तुमं सुरमंदिरमंडणं जाओ ॥ ३४ ॥
 कंठंमि जाण विलसइ गुणरयणेक्कावली इमा निच्चं ।
 ताण मणचित्तियाइं इह परलोए य हुंति फुडं ॥ ३५ ॥
 इय धम्मसूरिपहुणो नियगुरुणो गुणलवं पयासितो ।
 सिरि रयणसिंहसूरी भवियणमणनिव्वुइं कुणइ ॥ ३६ ॥ छ ॥
 इति श्रीमद्धम्मसूरि गुणस्तुति षट्त्रिंशिक्र समाप्ता ॥ छ ॥

(१५) आत्महित चिन्ता कुलक

नियगुरुपायपसाया नाउं संसारविलसियविवागं ।
 सम्मं विरत्तचित्तो अप्पहियं किं पि चित्तेमि ॥ १ ॥
 कालोच्चिय जिणआणं काउं तन्हालुयस्स मह सययं ।
 हा जिय ! पमायवेरी न देइ धम्मज्जमं काउं ॥ २ ॥
 जइ एयं सामग्गि धम्मे लहिऊण कहवि हारेसि ।
 ता तं पच्छयावा विहलं विलवेसि परलोए ॥ ३ ॥
 रागंधो मोहंधो कज्जाकज्जं न याणसि हयास ! ।
 धत्तूरभामिओ इव सव्वं पेच्छसि सुवन्नमहो ॥ ४ ॥
 वेरग्गमग्गलीणं खणमेगं जइ करेमि अप्पाणं ।
 चंचलचित्तेण पुणो विहलिज्जइ ही नियंतस्स ॥ ५ ॥
 एक्को चेव दुरंजो नियचरियं जो वियाणई अप्पा ।
 सो ताव रंजियव्वो जइ इच्छसि साहिउं धम्मं ॥ ६ ॥
 जइ इच्छसि अप्पसुहं खिन्नोसि दुहाण तो कुण उवायं ।
 मा कोदवे ववंतो सालीण गवेसणं कुणसु ॥ ७ ॥
 जं आसि धम्मबीयं पुव्वभवे वावियं तए जीव ! ।
 तं इह लुणासि संपइ वावियमिण्ह लुणसि अग्गे ॥ ८ ॥
 इय नाऊण अक्कज्जं दूरे वज्जेसि किं न हु अणज्ज ! ।
 अह कालपासबद्धो जुत्ताजुत्तं कह मुणेसि ? ॥ ९ ॥
 इंदियचोरेहिं अहं मा भवरन्नंमि भणसु जं मुसिओ ।
 जाणिय चोरेहिं तुमं जो गहिओ तस्स किं भणिमो ? ॥ १० ॥
 परजणरंजणहेउं भणेसि अन्नं करेसि अवरं च ।
 तत्थवि पयडं कवडं हा ! दीसइ तुज्झ सव्वत्थ ॥ ११ ॥
 लहुएवि धम्मकज्जे तइया साहूहिं चोइओ संतो ।
 असमत्थो भणिय ठिओ अहुणा सोएसि किं तम्हा ? ॥ १२ ॥
 चिद्धइ राई, पासइ न कोइ, हवउ जह तह वणुट्ठाणं ।
 इय मूढ ! लोयरंजय ! कुणमाणो किं पि न लहेसि ॥ १३ ॥

गुणिएसु मच्छरित्तं वहसि पओसं च निग्गुणजणम्मि ।
 पररिद्धीए तम्मसि परिपरिवायं तह करेसि ॥ १४ ॥
 निच्चं पमायसीलो सुहाभिलासी य चोइओ कुवसि ।
 सोहग्गमंजरी जं अप्पंमि तहावि बहुमाणो ॥ १५ ॥
 इय सयलं जाणेमी काउं न तरामि भणसि गुरुक्कम्मो ।
 कंठ-मण-सोसणेणं धिरत्थु तुह मूढ ! नाणेणं ॥ १६ ॥
 अज्जं करेमि कल्लं करेमि धम्मज्जमं तुमं भणसि ।
 इय निप्पल्लवंच्छर्हिं समप्पिही जम्मपरिवाडी ॥ १७ ॥
 पेच्छंतो पच्चक्खं जियलोयं जीव ! इंदि(द)यालसमं ।
 ठगिओ इव धुत्तेहिं हा चेयसि किं न अप्पाणं ? ॥ १८ ॥
 सउणाणं जह रुक्खे पहियाणं जह य देसियकुडीरे ।
 मेलावगो अणिच्चो मणुयाणं तह कुडुंबंमि ॥ १९ ॥
 अज्जवि किंपि न नट्ठं जइ चेयसि हंदि किंपि अप्पाणं ।
 विलवणमेत्तठिओ पुण अरन्नरुन्तं समायरसि ॥ २० ॥
 सुणहाई तिरिया वि हु भोए भुंजंति भोयणं तह य ।
 एरिसचरियनराणं को संखं कुणइ पुरिसेसु ॥ २१ ॥
 जे एवं जंपंती पमायवेरिं छलेह भो लोया ! ।
 ते वि छलिज्जंति जया तया अहं तस्स किं काहं ? ॥ २२ ॥
 बाहुल्लेणं लोओ पेच्छइ नयणेहिं नेव हियएणं ।
 तेणं विसएहिंतो कहं विरत्तो कुणउ धम्मं ! ॥ २३ ॥
 एयाए दुम्मईए माहप्पं भंजिऊण रे जीव ! ।
 धम्मारामे रम्मे उज्जमदक्खाफलं चरसु ॥ २४ ॥
 गुरुआणाए सम्मं परोवयारंमि संजमे नाणे ।
 खाओवसमियभावे सयावि एएसु उज्जमसु ॥ २५ ॥
 एयं खु धम्मरज्जं कहमवि लद्धूण गणिय दियहाई ।
 सपरोवयारहीणो खणंपि मा सुयह वीसत्थो ॥ २६ ॥
 अह एत्तियभणिएण वि होइ अहं जाण (अहम्माण ?) को गुणो भणसु ।
 असुईं मुत्तूण किमी अन्नत्थ रइं किह करेइ ? ॥ २७ ॥

એયં મુત્તૂળ ભવં પત્તો સંસારસાયરે ઘોરે ।
 કો જાણઈ કિર કહયા ગુરુપાઐ હં લહિસ્સામિ ॥ ૨૮ ॥
 ઓ ! તં જીવ ! અલજ્જિર ! ભણિઓ ધમ્મોવ્વેસલક્કહેહિં ।
 જઈ નેવ કિંપિ લગ્ગં તા સરણં મજ્ઞ કિર મોણં ॥ ૨૯ ॥
 વિસયવિરત્તા મુણિણો કાલોચ્ચિય સંજમંમિ જે નિરયા ।
 આજમ્મંપિ તિસંકં(હં) પયહૂલિં વંદિમો તાણ ॥ ૩૦ ॥
 પડિદિયહં પડસમયં ય્વળંપિ મા મુયસુ એયમુવેસં ।
 જઈ ભવદુહાણ તિત્તો તિસિઓ ડણ પરમસોક્કાણ ॥ ૩૧ ॥
 સિરિ ધમ્મસૂરિપહુણો નિમ્મલકિત્તીઈ ભરિયભુવણસ્સ ।
 સીસલવેહિં કુલયં રહયં સિરિ રયણસૂરીહિં ॥ ૩૨ ॥ છ ॥

(૧૬) શ્રી મત્તોત્તિગ્રહ ભાવના કુલલકમ્

સિરિ ધમ્મસૂરિ પહુણો ઉવેસામયલવં સુણેઠ્ઠણં ।
 તં ચેવ તિહા નમિઠં મણનિગ્ગહભાવણં ભણિમો ॥ ૧ ॥
 સંસારભવણખંભો નરયાનલપાવણંમિ સરલપહો ।
 મણમણિવારિયપસરં કિં કિં દુક્કલં ન જં કુણઈ ? ॥ ૨ ॥
 વાયાએ કાણં મણરહિયાણં ન દારુણં કમ્મં ।
 જોયણસહસ્સમાણો મુચ્છિમમચ્છો યયાહરણં ॥ ૩ ॥
 વડ-કાયવિરહિયાણ વિ કમ્માણં ચિત્તમેત્તવિહિયાણં ।
 અહિયોરં હોઈ ફલં તંદુલમચ્છેવ્વ જીવાણં ॥ ૪ ॥
 ગલિયવિવેયાણ મણો નિગ્ગહિઠં દુક્કરં ફુઢં તાવ ।
 સંજાયવિવેયાણ વિ દુક્કરમેયંપિ કિર હોઠ ॥ ૫ ॥
 કરયલ્લગયમુત્તીણં તિત્થયરસમાણચરણભાવાણં ।
 તાણં પિ હુ જં દુક્કર-મેયમહો ! મહ મહચ્છરિયં ! ॥ ૬ ॥
 મણનિગ્ગહવીસાસો કહયાવિ ન જુજ્જાઈ ઇહં કાઠં ।
 અપ્પહિવાયં નાણં ઉપ્પત્તં જા ન જીવાણં ॥ ૭ ॥

थेव-मणदुक्कियस्सवि जाणंतो अइवदारुणविवागं ।
 जइ कहवि खंचिय मणं धारेमी एगवत्थुंमि ॥ ८ ॥
 पाणिपुडनिविडपीडियरसं व पेच्छमि तहवि इत्ति गयं ।
 अहह उवायं पुणरवि केरिसमन्नं अणुसरामि ? ॥ ९ ॥
 भयमत्तं पिव हत्थि धम्मरामं पुणोवि भंजंतं ।
 दद्धं विवेयमिंठो सुझाणखंभं समल्लियइ ॥ १० ॥
 उल्लसिओ आणंदो खगमेगं जाव ताव चिंतेमि ।
 ता सिद्धमंतिओ इव दीसइ अन्नत्थ किं करिमो ? ॥ ११ ॥
 मणमक्कडेण सुइरं मह देहं तावियं अहो बाढं ।
 ता कह निग्गहिऊणं होहामि अहं सुही एत्थ ? ॥ १२ ॥
 सिद्धिपुरीए सिद्धी जाव फुडं तुज्ज होइ रे जीव ! ।
 ता मणराएण समं मा विग्गह-उवरमं कुणसु ॥ १३ ॥
 अह विग्गहंमि चत्ते पत्ते निक्कंटगम्मि रज्जंमि ।
 एस तुहं तं काही सयावि जह दुक्खिओ होसि ॥ १४ ॥
 जह इदंजालिणं काउं मुट्ठीइ दंसियं वत्थू ।
 धरिओ जणेण मुट्ठी दिट्ठं नट्ठं तयं वत्थू ॥ १५ ॥
 एवं चिय मणवत्थू संजममुट्ठीइ धारियं कहवि ।
 सुहभावलोयधरिओ ही नट्ठं हीणपुन्नस्स ॥ १६ ॥
 न हु अत्थि किपि नूणं चंचलमन्नं मणाउं भुवणंमि ।
 तं पुण उवमामेत्तं पवणपडागाइ जं भणियं ॥ १७ ॥
 साहूण सावगाण य धम्मे जो कोइ वित्थरो भणिओ ।
 सो मणनिग्गहसारो जं फलसिद्धी तओ भणिया ॥ १८ ॥
 जत्थ मणो तरलिज्जइ सो संगो दूरओवि चइयव्वो ।
 बहुरयणसणाहेणं दुज्जयचोराण जह पंथो ॥ १९ ॥
 जिय ! अज्जं अह कल्ले परलोए तुह पयाणयं होही ।
 दीहरसंसारकए निरंकुसं कह मणं कुणसि ? ॥ २० ॥
 किमहं करेमि ? कस्स व कहेमि ? चिंतेमि अहव किं तत्तं ? ।
 जेण मणो पसरंतं धारेमी मत्तहत्थिव्व ॥ २१ ॥

संपइ सत्थसरीरे सुमरंति न जीव ! पुव्वदुक्खाइं ।
 कहिएसु न उव्वेओ कह होसि तं न याणामि ॥ २२ ॥
 जाणियतत्तंपि मणो धारिज्जइ दुक्करं सरलमग्गे ।
 दुक्खं खु सिक्खविज्जइ एसो अप्पा दुरप्पा हु ॥ २३ ॥
 आवडिए जिय ! दुक्खे जाणसि किर सुंदरो हवइ धम्मो ।
 संपइ पुण गयधम्मो परलोए होसि अहह ! कहं ॥ २४ ॥
 इंदियलोलो को वि हु वट्टइ सद्दाइएसु विसएसु ।
 तहवि हु न होइ तित्ती तन्हच्चिय वित्थरइ नवरं ॥ २५ ॥
 इंदियधुत्ताण अहो तिलतुसमेत्तं पि देसु मा पसरं ।
 अह दिन्नो तो नीओ जत्थ खणो वरिसकोडिसमो ॥ २६ ॥
 धत्तूरभामिओ इव ढगचुत्तेणं व चुत्तिओ संतो ।
 भूएण व संगहिओ वाएण व दिट्ठिमोहेणं ॥ २७ ॥
 जह एए अवरेहिं जुत्तिसहस्सेण पन्नविज्जंता ।
 ताणं चिय गहिलत्तं अवियप्पं वाहरंति सया ॥ २८ ॥
 तह रागाइवसट्ठो न मुणसि थेवंपि कज्जपरमत्थं ।
 अह मुणसि तो पयंपह चरिएणं कहवि संचयसि ॥ २९ ॥
 दुग्गंधअसुइपुन्नो वाहिं सव्वत्थ चिन्तिओ करगो ।
 पट्टंसुयनत्तणयं दाउं पिहिओ य पुप्फेहिं ॥ ३० ॥
 दिट्ठो हरेइ चित्तं गंधो असुईए सरइ तं चेव ।
 मूढो वि तं न गहिउं कुणइ मणं किं पुण विवेगी ॥ ३१ ॥
 एवं चिय नारीसुं वत्थालंकारभूसियंगीसु ।
 आवायमेत्तरूवं पेच्छिय तत्तं विभावेसु ॥ ३२ ॥
 असुईए अट्ठीणं लोहिय-किमिजाल-पूत-भंसाणं ।
 नामंपि चितियं खलु कलमलयं कुणइ हिययंमि ॥ ३३ ॥
 पच्चक्खमिणं पेच्छह वन्नियमेत्तं तु जइ न पत्तियह ।
 एक्कारससोएहिं नीहरमाणं सया चेव ॥ ३४ ॥
 इय तत्तभावणगओ सयावि मणनिग्गहं करेमाणो ।
 पच्चक्खरक्खसीणं नारीण न गोयरो होसि ॥ ३५ ॥

जिणवयणभाविण सत्थत्थसमग्गपारगेणं पि ।
 भवभमणभीरुगेणं सुहसंसर्गि पवत्रेणं ॥ ३६ ॥
 अवगयपरमत्थेणं निच्चं सुहज्जाणज्जायगेण मए ।
 तहवि गयं चिय अपहे मणमेयं ही ! कहं दिट्ठं ? ॥ ३७ ॥
 जह लद्धलक्खचोरो हरमाणो नेव नज्जए दविणं ।
 तहवि गयं चिय दीसइ मणंपि एवं, कहं होमि ? ॥ ३८ ॥
 हुं दुक्करेवि मग्गे एगो एत्थेव अत्थि हु उवाओ ।
 खणमेत्तं पि न दिज्जइ जइ मणपसरो पमायस्स ॥ ३९ ॥
 परमत्थं जाणंतो दंसियमग्गे सयावि वट्ठंतो ।
 जइ खलइ कोइ कहमवि सरणं भवियव्वया तत्थ ॥ ४० ॥
 केत्तियमेत्तं बहुसो मणनिग्गहकारणं पयंपेमि ।
 धन्नाण एत्तियं पि हु जायइ चिंतामणिसमाणं ॥ ४१ ॥
 गुरुकम्माणं एयं पुणरवि जाणावियंपि किर कहवि ।
 पत्तंपि वरनिहाणं वियलियपुन्नस्स व न ठाइ ॥ ४२ ॥
 पइदियहं जइ एवं ज्झाएमी तुह जिणिंद ! आणाए ।
 तो जयधुयपाए पउमनाहं बीहेमि भवरत्ते ॥ ४३ ॥
 सद्धासंवेगजुओ मणनिग्गहभावणं इमं जीवो ।
 झायंतो निव्विग्घं कल्लणपरंपरं लहइ ॥ ४४ ॥

॥ छ ॥ मनोनिग्रहभावनाकुलकं समाप्तं ॥

२००४

(१७) गुरुभक्तिमहिमा कुलक

नमिउं गुरु-पय-पउमं धम्माइरियस्स निययसीसेहिं ।
 जइ बहुमाणो जुज्जइ काउमहं तह पयंपेमि ॥ १ ॥
 गुरुणो नाणाइजुया महणिज्जा सयलभुवणमज्झमि ।
 किं पुण नियसीसाणं आसन्नवयारहेऊहिं ॥ २ ॥

गुरुयगुणेहिं सीसो अहिओ गुरुणो हवेज्ज जइ कहवि ।
 तहवि हु आणा सीसे सीसेहिं तस्स धरियव्वा ॥ ३ ॥
 जइ कुणइ उग्गदंडं रूसइ लहुएवि विणयभंगमि ।
 चोयइ फरुसगिराए ताडइ दंडेण जइ कहवि ॥ ४ ॥
 अप्पसुहोवि सुहेसी हवइ मणागं पमायसीलोवि ।
 तह वि हु सो सीसेहिं पूइज्जइ देवयं व गुरू ॥ ५ ॥
 सोच्चिय सीसो सीसो जो नाउं इंगियं गुरुजणस्स ।
 वट्टइ कज्जंमि सया सेसो भिच्चो वयणकारी ॥ ६ ॥
 जस्स गुरुम्मि न भत्ती निवसइ हिययम्मि वज्जरेहव्व ।
 किं तस्स जीविणं विडंबणामेत्तरूवेणं ? ॥ ७ ॥
 पच्चक्खमह परोक्खं अवन्नवायं गुरूण जो कुज्जा ।
 जम्मन्तरेवि दुलहं जिणिंदवयणं पुणो तस्स ॥ ८ ॥
 जा काओ रिद्धीओ हवंति सीसाण एत्थ संसारे ।
 गुरुभत्तिपायवाओ पुण्फस्समाओ फुडं ताओ ॥ ९ ॥
 जलपाणदायगस्सवि उवयारो नेव तीरण काउं ।
 किं पुण भवन्नवाओ जो तारइ तस्स सुहगुरुणो ॥ १० ॥
 गुरुपायरंजणत्थं जो सीसो भणइ वयणमेत्तेण ।
 मह जीवियंपि एवं जं भत्ती तुम्ह पयमूले ॥ ११ ॥
 एयं कहं कहंतो न सरइ मूढो इमंपि दिट्ठंतं ।
 साहेइ पंगणं चिय घरस्स अब्भिन्तरा लच्छी ॥ १२ ॥
 एस च्चिय परमकला एसो धम्मो इमं परं ततं ।
 गुरुमाणसमणुकूलं जं किज्जइ सीसवग्गेण ॥ १३ ॥
 जुत्तं चिय गुरुवयणं अहव अजुत्तं च होज्ज दइवाओ ।
 तहवि हु एयं तित्थं जं हुज्जा तंपि कल्लणं ॥ १४ ॥
 किं ताए रिद्धीए चोरस्स व वज्झमण्डणसमाए ।
 गुरुयणमणं विराहिय जं सीसा कहवि वंछंति ॥ १५ ॥
 कंदूयण निट्ठीवण ऊसासपमोक्खमइलहुयकज्जं ।
 बहुवेलाए पुच्छिय अन्नं पुच्छेज्ज पत्तेयं ॥ १६ ॥

मा पुण एगं पुच्छिय कुज्जा दो तिन्नि अवरकिच्चाइं ।
 लहुएसु वि कज्जेसुं [ए] सां मेरा सुसाहूणं ॥ १७ ॥
 काउं गुरुं पि कज्जं न कर्हिचिय पुच्छि[या] विगोर्विति ।
 जे उण एरिसचरिया गुरुकुलवासेण किं ताण ? ॥ १८ ॥
 जोग्गाजोग्गसरूवं नाउं केणावि कारणवसेण ।
 सम्माणाइविसेसं गुरुणो दंसंति सीसाणं ॥ १९ ॥
 एसो सया विमग्गो एगसहावा न हुंति जं सीसा ।
 इय जाणिय परमत्थं गुरुं मि खेओ न कायव्वो ॥ २० ॥
 मा चित्तह पुण एयं किं पि विसेसं न पेच्छिमो अम्हे ।
 रत्ता मूढा गुरुणो असमत्था एत्थ किं कुणिमो ? ॥ २१ ॥
 रयणपरिक्खगमेगं मुत्तुं समकंतिव्व न(वन्न)रयणाणं ।
 किं जाणंति विसेसं मिलिया सव्वेवि गामिल्ला ? ॥ २२ ॥
 एयं चिय जाण मणो ते सीसा साहयंति परलोयं ।
 इयरे उव(य)रं भरिउं कालं वोर्लिति महिवलए ॥ २३ ॥
 एयं पि हु मा जंपह गुरुणो दीसंति तारिसा नेव ।
 जे मज्झत्था होउं जहट्टियवत्थुं वियारंति ॥ २४ ॥
 समयाणुसारिणो जे गुरुणो ते गोयमं व सेवेज्जा ।
 मा चित्तह कुविकप्पं जइ इच्छह साहियं(उं) मोक्खं ॥ २५ ॥
 वक्क-जड़ा अह सीसा के वि हु चितंति किं पि अघडंतं ।
 तहवि हु नियकम्माणं दोसं देज्जा न हु गुरुणं ॥ २६ ॥
 चक्कित्तं इंदत्तं गणहर-अरहंतपमुहचारुपयं ।
 मणवंछियमवरं पि हु जायइ गुरुभत्तिजुत्ताणं ॥ २७ ॥
 आराहणाओ गुरुणो अवरं न हु किं पि अत्थि इह अमियं ।
 तस्स य विराहणाओ बीयं हालाहलं नत्थि ॥ २८ ॥
 एयं पि हु सोऊणं गुरुभत्ती नेव निम्मला जस्स ।
 भवियव्वया पमाणं किं भणिमो तस्स पुणरुत्तं ! ॥ २९ ॥
 साहूण साहुणीणं सावय-सङ्कीण एस उवएसो ।
 दुन्हं लोगाण हिओ भणिओ संखेवओ एत्थ ॥ ३० ॥

પરલોયલાલસેણં કિંવા ઇહ લોયમત્તસરણેણં ।
 હિયણેણ અહવુરોહા(અહુવરોહા ?) જહ વા તહવેત્થ સીસેણ ॥ ૩૧ ॥
 જેણ ન અપ્પા ઠવિઓ નિયગુરુમણપંકયમ્મિ ભમરોવ્વ ।
 કિં તસ્સ જીવિણં જમ્મેણં અહવ દિક્ખાણ ॥ ૩૨ ॥
 જુત્તાજુત્તવિયારો ગુરુઆણાણ ન હુજ્જાણ કાઠં ।
 દેવાઠ મંગુલં પુણ જઇ હોજ્જા તંપિ કલ્લાણં ॥ ૩૩ ॥
 સિરિ ધમ્મસૂરિ પહુણો નિમ્મલ કિત્તીણે ભરિયધુવણસ્સ ।
 સિરિરયણસિંહસૂરી સીસો એવં પયપેઝ ॥ ૩૪ ॥ છ ॥ છ ॥

(૧૮) પર્યન્તાસમયાદાધનાકુલકમ્

સુહિઓ વા દુહિઓ વા થોવં જીવિતુ અહ બહું લોણ ।
 મા સો કરેઠ રવેયં જઇ પાવઝ પંડિયં મરણં ॥ ૧ ॥
 જે સંસારે પુવ્વં મણુયભવા પાવિયા તણંતા ।
 સઘ્વાણવિ તાણ અહો એસોચ્ચિય લહઝ તિલયત્તં ॥ ૨ ॥
 જેણેસા સામગ્ગી પત્તા તુમણે અણંતસુહજણી ।
 તા ધીરત્તં કાઠં ઠાવસુ ચંદે નિયં નામં ॥ ૩ ॥
 પરહત્થગણેણ તણે પુલ્લિ રે જીવ ! કિં ન જં સહિયં ।
 સંપઝ સુહડો હોઠં કિં ન હુ ગિણહસિ જયપડાયં ? ॥ ૪ ॥
 જઇ પીડાણે તુજ્જં વિહુરત્તં અત્થિ જીવ ! અઙ્ગરુયં ।
 તહવિ હુ કત્તં દાઠં એગં ચિય સુણહ મહ વયણં ॥ ૫ ॥
 અઙ્કદુઓ વિ હુ લિંબો અચ્છી [નિ]મીલિતુ સાહસં કાઠં ।
 ધ્વણમેગં ઘુંટિજ્જઇ જહ દીહં જીવ(વિ)યત્થીર્હિ ॥ ૬ ॥
 તહ સુહભાવો હોઠં પરમિદ્ધિં સરસુ કુણસુ ધીરત્તં ।
 ચઇઠં કુહુંબમોહં પરિભાવસુ ઇરિસં તત્તં ॥ ૭ ॥
 જિણધમ્મો મહ સરણં ગુરુચલણે ભાવઓ નમંસામિ ।
 સઘ્વજિણેસું મિત્ત(ત્તિ) નિયદુચ્ચરિયં ચ ગરિહામિ ॥ ૮ ॥

आजम्मं जं तुमए तीसु वि संज्ञासु मगियं भद् ! ।
 राहावेहसमं तं साहिय गिण्हसु जयपडायं ॥ ९ ॥
 जइ जिय ! तुह नवकारो होही हिययंमि भावणासहिओ ।
 ता सग्ग-सिवसुहं मह जाणसु करसंठियं अज्ज ॥ १० ॥
 एयं परमरहस्सं तं निसुण महाणुभाव ! एकमणे ।
 जिणमयभावियचित्तो जं अज्ज करेसि सुहडत्तं ॥ ११ ॥
 दाणं दाऊण बहुं तवंपि तविउं सुदीहरं कालं ।
 सीलं चरिऊण चिरं पढिउं तहणेगसत्थाइं ॥ १२ ॥
 कू(का)रिय जिणभवणाइं सद्धाए सेविऊण गुरुपाए ।
 सव्वस्स वि फलमेयं जं अज्ज करेसि धीरत्तं ॥ १३ ॥
 एयं काऊण तुमं मा पत्थसु मणुयसग्गरिद्धीओ ।
 मगसु पुणोवि एयं सुहाण सव्वाण वरबीयं ॥ १४ ॥
 मंगलनिहिपायपउमनाहंमि जिणेह कज्जपडिवत्ती ।
 जिणधम्मंमि गुरुसु य चित्तिज्ज तुमं इमं जीव ! ॥ १५ ॥
 इय तं पंडियविहिणा काउं आराहणं चरिमसमए ।
 तं नत्थि किंपि नूणं कल्लणं जं न पाविहसि ॥ १६ ॥
 इति पर्यन्त समयाराधना कुलकम् ॥ छ ॥

(१९) उपदेशकुलकम्

चित्तसु उवायमेसं संसारे गरुयमोहनियलाओ ।
 चिरकालसेवियाओ रे ! मुच्चसि इह कहं जीव !? ॥ १ ॥
 मोहविसं अवणेउं गुरुदेसण-संतसंगमवसाओ ।
 परिभार्वितो तत्तं उवएसामयरसं पियसु ॥ २ ॥
 कुणसु दयं भणसु पियं मुंच परधणं चएसु परमहिलं ।
 इच्छइ निरुंभिऊण इंदियपसरं तह जिणेसु ॥ ३ ॥
 सयलं पि हु सामग्गि धम्मे लहिऊण कहवि रे जीव ! ।
 सययं चोइज्जंतो मा हारह एरिसं जम्मं ॥ ४ ॥

कह एयं मणुयत्तं कह एसो तुज्झ जीव ! जिणधम्मो ।
 हद्धी पमायजडिओ मा वच्चह घोरसंसारं ॥ ५ ॥
 का माया को य पिया, को पुत्तो पणइणीवि का तुज्झ ? ।
 जह विज्जुलाझुलुक्को दीसइ एयं तहा सयलं ॥ ६ ॥
 किं गेहं किं दविणं देहं पि हु तुज्झ जीव ! किं एयं ? ।
 नडपेच्छणयसरूवं नाउं तं चयसु मयमोहं ॥ ७ ॥
 एक्को चिय जीव ! तुमं भमिओ अइदुक्खिओ अणाहो य ।
 नो तुज्झ परित्ताणं विहियं केणइ मणागंपि ॥ ८ ॥
 निसुणंतो तं धम्मं हुंकारं देसि वायरहिओव्व ।
 थेवं पि जं न कज्जे वट्टसि तं अहह मूढत्तं ॥ ९ ॥
 पेच्छसि तुच्छे भोए नो पाससि नरयगरुयदुक्खाइं ।
 जीव ! बिरालोव्व तुमं पेच्छसि दुद्धं न उण लट्ठिं ॥ १० ॥
 अन्नभवे विहरमणो कंपतो दुस्सहाए वियणाए ।
 हा ! हा !! करुणसरेणं पच्छ बहुयं विसूरिहसि ॥ ११ ॥
 सव्वोवि तुहुवएसो दिन्नो तत्तंमि जाइ जह बिंदू ।
 पेरिज्जंतो सययं न हु चेयसि कीस अप्पाणं ? ॥ १२ ॥
 दूरे सहणं दंसणमच्छउ नरउब्भवाए वियणाए ।
 सुव्वंतीए विजिए उक्कपो जायए गरुओ ॥ १३ ॥
 सावि तए सहियव्वा कहं तए हियय ! कहसु सब्भावं ।
 कंटे णवि परिभग्गे जं कंदंतो तहा हिट्ठो ॥ १४ ॥
 जइ वियरसि परपीडं नाऊण वि दुक्खकारणं विउलं ।
 तं जाणिय पाणहरं हा ! परिभुंजसि विसं मूढ ! ॥ १५ ॥
 इह काऊणं पावं संपत्तो घोरनरयठाणेसु ।
 नो दीणं विलवंतो छुट्टसि चोरो इव सलोदो ॥ १६ ॥
 भणसि मुहेणं सव्वं नत्तं अइसुंदरं तुमं जीव ! ।
 जं न कुणसि काएणं तं मन्ने गरुयकम्मोसि ॥ १७ ॥
 जाव य इंदियगामो वट्टइ आणाइ तुज्झ रे जीव ! ।
 ता सुमरसु अप्पाणं मा तप्पसु अहव पच्छाओ ॥ १८ ॥

रे ! गिहकज्जेसु सया दक्खो छेओ अईव सूरुसि ।
 भविउं कायरदेहो सुन्नो विव सुणसि गुरुवयणं ॥ १९ ॥
 किं चिंताए किं पलविणं किं तुज्झ जीव ! रुत्तेणं ।
 नो कत्थइ कल्लणं धम्माओ विणा तुमं लहिसि ॥ २० ॥
 देहमिणं गेहं पिव जं गहियं भाडएण पणदियहं ।
 द्दुरइ सया सव्वत्थवि पडितुल्लं असुइधारुहि ॥ २१ ॥
 निच्चं अपोसियं पुण जं मेल्लइ सत्तिनियममज्जायं ।
 तत्थवि का तुज्झ रई रे जीव ! निलक्खणसहाव ! ॥ २२ ॥
 जं जं भणामि अहयं सयलंपि बहिं पलाइ तं तुज्झ ।
 भरियघडयस्स उवरिं जह खिवियं पाणियं किंपि ॥ २३ ॥
 इह जिय ! मुणसि पलोयसि संसारे तं विडंबणं सयलं ।
 मन्ने जं नवि रज्जसि तं वंछसि नारयदुहाई ॥ २४ ॥
 वयणेणं भणियमिणं तरामि नो सिक्खिउं चवेडाए ।
 सम्मं विभाविकुणं जं जुत्तं तं करेज्जासु ॥ २५ ॥
 एयं उवएसकुलं जो पढइ सुणेइ अहव सद्धाए ।
 सो उवमिज्जइ तेए दुह एणे (तेणं दुहिएणं ?) रयणसिंहेणं ॥ २६ ॥ छ ॥

२००४

(२०) श्री तेमिनाथ स्तव

सयलतियलोक्कतिलयं निलयं विउलाण मंगलकलाण ।
 वियलियकलुसकलकं नेमि थोसामि किंपि अहं ॥ १ ॥
 तेत्तीसं अयराई वसिउं अवराइयंमि सामि ! तुमं ।
 कत्तियदुवालसीए किन्हाए इह समोइन्नो ॥ २ ॥
 सोरियपुरंमि नयरे भवणे सिरिसमुद्धविजयस्स ।
 सिवएवि-कुच्छिकमले वसिउ(ओ) हंसोव्व जयनाह ! ॥ ३ ॥
 उज्जोयंतो भुवणं सावणसियपंचमीए तं जाओ ।
 गोयमगोत्ते जयगुरु चित्ताए कन्नरारसिंमि ॥ ४ ॥

सच्चिव जीहा जीहा जा तुह थोत्ते समुज्जया नाह ! ।
तं चिय भालं भालं जं पयकमलं तुह नमेइ ॥ १९ ॥
मेरुपि व अङ्गरुयं खमाहरं देव ! तं धरं ठावि ।
जं संसारसमुदं तरंति भविआ तमच्छरियं ॥ २० ॥
हिययजलहिमि सामिय ! जाण तुमं मंदरोव्व परिभमिओ ।
भावणअमियं जावइ निरुवमसुहकारणं ताण ॥ २१ ॥
पइं दिट्ठे जयबंधव ! जं मह जायं मणंमि किंपि सुहं ।
तं मोक्खंमि वि होही ई मह हिययं न सदहइ ॥ २२ ॥
तुह पयकमलनिरुवण-निच्चुज्जुयमाणसो अहं सामि ! ।
नयणनिमेषंमि तया मन्ने विग्घं समोइन्नं ॥ २३ ॥
जेहिं तुमं गुणसायर ! धरिओ हियए खणंमि सद्धाए ।
ते वि हु हुंति कयत्था आजम्मं किं पुण थुणंता ॥ २४ ॥
तुज्झ सरूवे नाए संपत्ते नाह ! दंसणे तह य ।
तं एगं मह मोत्तुं अन्नत्थ मणं न हु रमेइ ॥ २५ ॥
एसा तियलोयलच्छी एसोच्चिय मह महूसवो परमो ।
जं पयकमलं सामिय ! भमरेण व तुह मए दिट्ठं ॥ २६ ॥
इयु रयणसिंहसूरीहिं संथुयं जे थुणंति नेमिजिणं ।
ते दुत्तरभवसायरपारं पाविय लहंति सिबं ॥ २७ ॥ छ ॥ छ ॥

(२१) श्री पुण्डरीकगणधर स्तोत्र

पणमिय पढमजिणिंदं सीसं तस्सेव सयलजयपयडं ।
अगणियमंगलनिलयं पुंडरियं गणहरं थुणिमो ॥ १ ॥
जेण इह भरहखेत्ते चउदस पुव्वाइं भवियकुमुयाणं ।
पढमं पयासिरुणं चंदेण व वियरिओ हरिसो ॥ २ ॥
तं भरहचक्कवइणो पुत्तं कोडीहि पंचहि समेयं ।
सेत्तुज्जे सिद्धिगयं पुंडरियं गणहरं वंदे ॥ ३ ॥

ते धन्ना जेहिं तुमं विहरंतो भारहंमि वासंमि ।
 हरिसभरनिम्भरेहिं पलोइओ नयणनलिणेहिं ॥ ४ ॥
 सिरिपुंडरीयगणहर ! भुवणस्सवि मणहरं तुह सरूवं ।
 अहवा अमियस्स रसो किं कस्स न सुंदरो होइ ! ॥ ५ ॥
 रविणा करनियरेणं सयलंपि पयासियं जहा भुवणं ।
 सिरिपुंडरीय गणहर ! तह नाणेणं तए वि जयं ॥ ६ ॥
 तुह चंदसियगुणोहं सुमरंताणं मणंमि अम्हाणं ।
 सिवरमणीवच्छयले विलसंतो देसि आणंदं ॥ ७ ॥
 जे पुंडरियतवेणं तुम्हं आराहयंति पयपउमं ।
 ते सुरभवणे रज्जं मोक्खंमि लहंति अन्नभवे ॥ ८ ॥
 एत्थ पुणो सोहग्गं आरोग्गं पवरपुत्तसंपत्ती ।
 सयलजयवल्हत्तं लहंति मणवंछियं सयलं ॥ ९ ॥
 इयं संधुयपायपउम ! नाह ! तुह पुंडरीय ! गुणकमले ।
 मज्झ मणरायहंसो आसंसारं लहउ हरिसं ॥ १० ॥ छ ॥

(२२) श्री अणहिलपुर (कुमरनरिंद) बथयात्रा स्तवन

सिरिचरिमतिथनाहं पणमिय सिवरमणिकंठवरहारं ।
 हरिसभरनिम्भरंगो जिणरहजत्तं थुणिस्सामि ॥ १ ॥
 जिणसासणभवणसिरे छज्जइ जत्ता रहस्स कलसोव्व ।
 आणंदं वियरंती वयणाणमगोयरं संघे ॥ २ ॥
 जिणसासणपरममहो ! जिणसासणउन्नई इमा पवरा ।
 जिणसासणवद्धावणमेयं जिणसासणे सारं ॥ ३ ॥
 जिणसासणनवणीयं जिणसासणजीवियं इमं परमं ।
 जं कीरइ रहजत्ता संपइरत्ता जहा पुर्व्वि ॥ ४ ॥
 छत्तिनिरुंभियरविकर-नरिंदपमुहेहिं नायरजणेहिं ।
 तह विहिया रहजत्ता जह जाओ जयचमुक्कारो ॥ ५ ॥

जिणरहजत्तं पेच्छिय मणंमि हरिसो तणुंमि रोमंचो ।
 नयणेसुवाहजलं न हु जेसि ताण किं भणिमो ? ॥ ६ ॥
 कलिकालंमि वि दीसइ जिणरहजत्ता पुरंमि एत्थेव ।
 इंदेणवि नो तीरइ जह वन्नेउं मणागंपि ॥ ७ ॥
 कोऊहलाण सीमा अवही तह पेच्छियव्ववत्थूणं ।
 मूलं पुत्रतरूणं अणहिल्लपुरंमि रहजत्ता ॥ ८ ॥
 जम्भोवि ताण सहलो संसारे लोयणाण ताण फलं ।
 अणहिल्लवाडनयरे रहजत्ता जेहिं सच्चविया ॥ ९ ॥
 अणहिल्लनयरगयणे नंदउ कयवरविमाणवरजत्तो ।
 कुमरनरिंदमयंको संघसमुदं सुहावितो ॥ १० ॥
 इय पउमनाहसंथुय-रहजत्तं जे सरंति पइदियहं ।
 ताण सुहं होइ फुडं अमियवसेणं वसित्ताणं ॥ ११ ॥ छ ॥ छ ॥

(२३) श्री भारती स्तोत्रम्

यन्नामस्मृतिरप्यशेषजगतीसंकल्पकल्पद्रुमं
 सद्बोधाम्बुधि --- पार्वणविधुर्मेधासुधासारिणः ।
 खेलल्लक्ष्मिविलासकेलिवलभीसत्काव्यपण्यापण-
 स्तामुद्दाममुदाऽवदातहृदयः स्तोतुं यते भारतीम् ॥ १ ॥
 आनन्दाम्बुधिमध्यमग्नहृदयः प्रोद्भूतरोमाङ्कुरः
 प्रोत्सर्पत्परितोषबाष्पसलिलैरालुष्यमानेक्षणः ।
 देवि ! त्वत्पदपङ्कजभ्रमरतां धत्ते जनो यः सदा
 तस्याशेषसमीहितानि सपदि क्रीडन्ति हस्ताम्बुजे ॥ २ ॥
 श्रीमद्देवि ! तव प्रसादसुभगा दृष्टिः किरन्ती सुधां
 मूर्तिं चुम्बति भाविभाग्यललितां धन्यस्य यस्य क्षणम् ।
 उद्यद्वादिविनिद्रदर्पदलना प्रोद्भूतसत्तेजस-
 स्तस्यालिङ्गनमातनोति रभसाद्विद्या जगत्कार्मणम् ॥ ३ ॥
 डिम्भेनापि च सारदे ! तव वरान्मूर्द्धिर्न प्रदत्ते करे
 काव्यं कारयते कृती मदहरं श्रीकालिदासस्य यत् ।

संप्राप्यातिशयं कुतोऽपि निखिलत्रैलोक्यविस्मापकं
 कुम्भोद्भूतवा पपौ न जलधीन् सप्ताधि किं हेलया ? ॥ ४ ॥
 निःश्वासोद्गतगन्धबन्धुरतया सोत्कण्ठबद्धस्पृहा
 धावन्ती मधुपालिरास्यकमले ब्राह्मि ! त्वया कौतुकात् ।
 नूनं या करपल्लवेन विधृता प्राप्य स्मितैः शुभ्रतां
 ब्रूतेऽसौ कथमत्र मूढहृदयस्तामक्षमालां जनः ॥ ५ ॥
 एतद्भारति ! पङ्कजं तव कराम्भोजे दधन् मित्रतां
 यत्पश्यामि हरिप्रियैकसदनं सच्छययालङ्कृतम् ।
 तन्मन्येऽस्मि करोषि यत्र मनुजे वासं प्रसन्ना सती
 तत्राद्यापि रुषा विषण्णहृदया धत्ते न लक्ष्मीः स्थितिम् ॥ ६ ॥
 पाणिः सूर्यसमस्तमःपरिभवी ते वाणि ! यस्य क्षणं
 साम्मुख्यं भजते स्म नेत्रनलिनस्यानन्दमुद्रां दधत् ।
 तस्याशाः सकलाधिकश्चरदशां संप्रापयन्नन्वहं
 धत्तां मा वरदाभिधां कथमसावुत्तानलीलां वहन् ॥ ७ ॥
 दोषाश्लेषजुषोपि विश्वमखिलं प्रीतिं नयन्तः परां
 राकाचन्द्रगभस्तयो जडतया सन्तप्तपद्मश्रियः ।
 चञ्चत्पुस्तककैतवादहमिदं शङ्के गिरामीश्वरि !
 पिण्डीभूय जडत्वसङ्गहतये भेजुस्त्वदीयं करम् ॥ ८ ॥
 इत्थं निर्यदमन्दभूरिपुलकः प्रीतिप्रसन्नाशयः
 पाण्यम्भोजयुगं ललाटसरिति प्राप्य स्थितस्ते पुरः ।
 देवि ! प्रार्थयते वरं प्रविदधच्छ्रीरत्नसूरिः स्तवं
 विश्वं क्षिप्तसमस्तमोहगहनं सर्व्वत्र भूयादिति ॥ ९ ॥ छः ॥

(२४) श्रीशक्रयच्छमंडामुनिसुव्रतस्तवतम्

तिहुयणजणमणलोयणपंकेरुहवणवियासणदिणिद ! ।

भरुयच्छनयरमण्डण ! जय जय मुणिसुव्वयजिणिद ॥ १ ॥

जेहि तुमं जयबं धव ! हरिसविसट्टंतनयणनलिणेहिं ।
 एंगं पि खणं दिट्ठो तिच्चिय धन्ना जए नूणं ॥ २ ॥
 तेहिं चिय मणुएहिं पत्तं नियजम्मजीवियाण फलं ।
 भरुयच्छनयरसंठिय ! मुणिसुव्वय ! जेहिं तं दिट्ठो ॥ ३ ॥
 तुह नामसिद्धमंतं तिहुअणसिरितिलय ! सुव्वयजिणिंद ! ।
 जे झायंति तिसंझं ताणमसेसं वसं भुवणं ॥ ४ ॥
 जाइसरणाइ नाउं पच्छिमजम्मं सुदंसणाइ फुडं ।
 भरुयच्छे कारवियं मुणिसुव्वयसामियं वंदे ॥ ५ ॥
 न हु अत्थि किंपि नूणं एत्थ असज्झं कयावि मह नाह ! ।
 आणंदबाहनिब्भरनयणेहिं जं तुमं दिट्ठो ॥ ६ ॥
 सव्वंगं रोमंचो जाण न फुरिओ जिणिंद ! पइ दिट्ठे ।
 लद्धंमि वि मणुयत्ते का हुज्जा निव्वुई ताण ? ॥ ७ ॥
 परउवयारं मुत्तुं न हु सारं किंपि जीवलोगंमि ।
 इय काउमस्सबोहं तं जिण ! भरुयच्छमोइत्तो ॥ ८ ॥
 पइं पेच्छिऊण पहु ! महु(ह) अमंदआणंदगज्जयगिरस्स ।
 अप्पा वि हु वीसरिओ किमहं अवरं थुणामि तओ ? ॥ ९ ॥
 जे परमाणू नूणं संसारे सारयं समावन्ना ।
 तेहिं तुमं निम्माओ नयणाणं तेण अमियसमो ॥ १० ॥
 तं चिय नयणाण सुहं मणनिव्वुयमंदिरं पि तं चेव ।
 मह जीवियं पि तं चिय सव्वस्सं पि य तुमं अहवा ॥ ११ ॥
 अज्जं चिय कप्पतरू लद्धो चिन्तामणी वि अज्ज मए ।
 अज्जं चिय ससिणेहा सिद्धिवहू मं पलोएइ ॥ १२ ॥
 एवं वद्धावणयं एसो मह अज्ज ऊसवो परमो ।
 जं भुवणरयण ! सूरीहिं थुव्वसि सयावि तं नाह ! ॥ १३ ॥ छ ॥

(२५) श्री बावत्तविजित (कुमरविहार) स्तवनाम्

चउवीसंपि जिणिंदे बोलीणे-वट्टमाण-भविण्णं य ।
 जहसंखं संखाए नामगहणेण वंदामि ॥ १ ॥
 केवलनाणि रिसहं महपउमं पढमयं नमंसांमि ।
 निव्वाणमजियनाहं सूरदेवं तथा बोयं ॥ २ ॥
 वंदे सागरनाहं संभवमित्तो सुपासयं तइयं ।
 अह महज्ज(ज)स मभिन्नं(नं)दण मित्तो य सयंपहं तुरियं ॥ ३ ॥
 वंदे विमलं सुमइं सव्वाणुभूइं थुणामि पंचमयं ।
 सव्वाणुभूइं पउमं देवसुयं छट्ठयं वंदे ॥ ४ ॥
 सिरिहरमहो सुपासं उदयं वंदामि सत्तमजिणिंदं ।
 दत्तं चंदप्पहमह पेढालं अट्ठमं वंदे ॥ ५ ॥
 दामोयरं च सुविहिं पोट्टिलनाहं थुणामि नवममहं ।
 वंदे सुतेयनाहं सीयल सयकित्तियं दसमं ॥ ६ ॥
 सांमि तह सेयंसं सुव्वयमेकारसं च वंदेहं ।
 मुणिसुव्वय चसुपुज्जं अममं वंदामि बारसमं ॥ ७ ॥
 सुमइं विमलं च तथा निकसायं तेरसं नमंसांमि ।
 सिवगइमणंतनाहं चउदसमं निप्पुलायजिणं ॥ ८ ॥
 अत्थायं धम्मजिणं निम्ममनाहं थुणामि पनरसमं ।
 निम्मीसरं च संतिं सोलसमं चित्तगुत्तं च ॥ ९ ॥
 अनिलं कुंथु च तथा समाहिनाहं नमामि सतरसमं ।
 वंदे जसोहरनरं संवरमट्टारसं वंदे ॥ १० ॥
 वंदे कयघ-मल्लिं जसोहरं एक्कऊणवीसइमं ।
 तत्तो जिणेसरं सुव्वयं च विजयं च वीसइमं ॥ ११ ॥
 सुद्धमइं नमिनाहं मल्लं थोसांमि एगवीसइमं ।
 सिवयरमरिट्टुनेमिं देवं वंदामि बावीसं ॥ १२ ॥
 संदणमह पासजिणं तेवीसइमं अणंतविरियं च ।
 तह संपइ-महावीरं भइं पणमामि चउवीसं ॥ १३ ॥

इय पउमनाहगणिणा बावत्तरि जिणवराण संथवणं ।
कुमरविहारद्वियाणं विहियमिणं कुणउ कल्लणं ॥ १४ ॥

२००४

(२६) श्री पार्श्वजितस्तवतम्

जय जय पास ! सुहायर ! तं पेच्छिय सामि ! कुवलयं च अहं ।
आणंदं पयडंतो नियभावं किंपि जंपेमि ॥ १ ॥
अज्जं चिय गरुयमहो ! अज्जं चिय मज्झ मंगलं परमं ।
निरुवमसोहगनिही जं दिट्ठो सामि ! नयणेहिं ॥ २ ॥
अज्जं चिय जाओ हं अज्जं चिय जीवियं अहं मन्ने ।
जं अमियकुंडतुल्लो नयणपहं पहु ! तुमं पत्तो ॥ ३ ॥
अज्जं चिय निहिलाहो अज्जं चिय दसदिसाउ पयडाओ ।
जं नाह ! जलहर ! मए मोरेण व तं सि सच्चविओ ॥ ४ ॥
अज्जं चिय उच्छहो अज्जं चिय कामधेणुसंपत्ती ।
धणयपुरीरज्जोवमरोरेण व जं तुमं लद्धो ॥ ५ ॥
अज्जं चिय कप्पतरू अज्जं चिय अमियपूरिओ अप्पो ।
मंजरियचूयवणसम-कलयंटेणं व जं दिट्ठो ॥ ६ ॥
अज्जं चिय अच्छेरं अज्जं चिय हिययवल्लहं लद्धं ।
जं पहु ! तुह पयपउमे भमराइज्जइ महच्छीहिं ॥ ७ ॥
अज्जं चिय चक्किपयं अज्जं चिय इंदसंपया पत्ता ।
जं चरणसरे तुम्हं हंसो इव रमइ नयणजुयं ॥ ८ ॥
अज्जं चिय रससिद्धी अज्जं चिय विंधिया मए राहा ।
मुहचंदचंदिमा तुह जं पिज्जइ नयणचउरेहिं ॥ ९ ॥
अज्जं चिय मुत्तिसुहं अज्जं चिय तिहुयणे वि मह रज्जं ।
लायन्नजलं तुह पहु ! जं पिज्जइ नयणपुडएहिं ॥ १० ॥
अज्जं चिय वद्धावणमज्जं चिय नच्चियं मह मणेणं ।
जयजयपडायसरिसं जं पत्तं दंसणं तुम्हा ॥ ११ ॥

तुह पयपंकयलीणं काऊण मणं जिणिंद ! पत्थेमि ।
 जम्मे जम्मे वि पुणो होज्जमहं किंकरो तुम्ह ॥ १२ ॥
 जह वयणेणं तह जइ मणंमि मह पहु ! न एरिसा भत्ती ।
 ता एत्थ तुमं सामिय ! नवरि पमाणं किमन्नेणं ॥ १३ ॥
 इय रोमंचियगतो आणंदवसुल्लसंतबाहजलो ।
 जोडियकरकमलोहं समग्गयं खलियवयणपरो ॥ १४ ॥
 अज्ज कयत्थो धन्नो संपुन्नमणोरहो य जाओहं ।
 भूमीइ सिरं काउं इय थुणिओ रयणसूरीहिं ॥ १५ ॥ छ ॥

॥ इति पार्श्वजिनस्तवनम् ॥

(२७) श्रीधर्मसूरि देशनागुणस्तुति

सिरिसिलसूरिगुरुगणहरह, पयपंकय पणमेवि ।
 धमसूरि सूरिहि रलिय हउं, देसण गुण वन्नेवि ॥ १ ॥
 परउवयारह मूलु जगि, देसणसरिसु न दाणु ।
 सा धमसूरि तुहु वन्नियइ, जिण(म)जायइ सुहझाणु ॥ २ ॥
 जिणवरधम्मु सुहावणउ, जोइ भासइ इहलोइ ।
 जेत्तिउ अंतरु हवइ पुणु, तेत्तिउ पिच्छहु तोइ ॥ ३ ॥
 नीरह पिंडु पसिद्धु जगि, पोइणि ठवियउ जाव ।
 मोत्तिय केरिय भंतविय, कवणह न करइ ताव ॥ ४ ॥
 अलिउ पर्यंपइ एउ जणु, कलिजुगि वट्टइ लोइ ।
 धमसूरिसन्निहु वररयणु, कयजुगु मिल्लि कि कोइ ॥ ५ ॥
 धमसूरिझुणि जो अमियसम, कन्नंजलिहिं पिएइ ।
 सो छिंदिवि भवबंधणइं, सिवसोक्खइं सेवेइ ॥ ६ ॥
 धमसूरि देसण-महिम तुहु, पेच्छवि नियनयणेहिं ।
 बोल्लहिं बाल परोप्परवि, नाणाविहवयणेहिं ॥ ७ ॥

सूसम जाइय अज्जु हलि, अमियहि वरिसिय मेह ।
 पयपंकेरुह धमसुरिहि, भवियहु भत्ति नमेहु ॥ ८ ॥
 हरिसपफुल्लियनयण हउ, अज्जु न मायइ अंगि ।
 धमसुरि धम्मु कहंताह, हियडइ नच्चिउ रंगि ॥ ९ ॥
 बहिणुलि कंतु न पुच्छियउ, मइ आवंतिय अज्जु ।
 जि मिल्लिवि गिह संगुहउं, साहउ सिवपय कज्जु ॥ १० ॥
 नयण सलूणिय हेल्लि पुणु, काहिसु सफलउ जम्मु ।
 गुरु पडिवज्जिवि धमयसूरि, गिण्हिसु सावयधम्मु ॥ ११ ॥
 अच्छउ दंसणु दूरि तुहु, सच्चगुणंगणद्वाणु ।
 धमसुरि नाउंवि तुज्जु महु, अमियरसेण समाणु ॥ १२ ॥
 नवजोयणि विलसंतियहि, घरणिहि घरु मेलेवि ।
 दिक्ख लियहिं धमसूरि किवि, तुहु देसण निसुणेवि ॥ १३ ॥
 कणयदंडमंडियपवर, सोहिय थंभसएहि ।
 विहिचेइय किवि कारवहिं, नाणाविह ठाणेहिं ॥ १४ ॥
 जंगम सरसइ मज्झु गुरू, सुरगुरू अह पच्चक्खु ।
 धमसुरि सूरिहि तिलउ अह एहु विसयहं निरवेक्खु ॥ १५ ॥
 हियडउ निब्भर पूरियउं, महु धमसूरि गुणेहिं ।
 एवहिं किज्जउ काइं सहि महु उवएसु भणेहिं ॥ १६ ॥
 भावण भावहिं केवि पुणु, किवि दाणिण वरिसंति ।
 सीलु कुणंति तवति तवु, किवि धमसूरि थुणंति ॥ १७ ॥
 जयउ जयउ वक्ख्वाण महि, जहि एरिस आलाव ।
 पावारंभवि जेत्थु नर, संजायहिं सुह भाव ॥ १८ ॥
 जो जणनयणाणंदयरु, सरउन्निव जिव चंदु ।
 सो धमसुरि पणेमहु जण, सिवसाहणसुहकंदु ॥ १९ ॥
 लडहकंति सुकुमार-तणु दुद्धकवउ धारेइ ।
 धमसुरिसरिसा एत्थु जगि, विरलउ गुरु पावेइ ॥ २० ॥
 इय महरवाणि जे गुणहि धमसुरि गुणथुइ एह ।
 तेहिय वंछिउ सयलु सुहु, पावहिं गयसंदेह ॥ २१ ॥ छ ॥

(२८) श्री संखेध्वज पार्श्व क्षत्रव्रतम्

जय जय संखेसर तिलय देव, जगु सउ वट्टइ तुहतणिय सेव ।
 विणु भत्तिहि तूसइ कसुवि नेव, तुट्टउ पुणु जिव मणु देहि तेव ॥ १ ॥
 संखेसरसंठिय पाससामि, वियलंति दुरिय तुहतणइ नामि ।
 तहं धण कण कंचण तुरय धामि, हुंति जि ज्ञायहिं पइं हंसगामि ॥ २ ॥
 सुणि आससेण-नरवइहि पुत्तं, संखेसरमंडण मज्झु वुत्त ।
 भवि भवि मग्गंतु तुम्ह पाय, संसारि न लग्गहिं जिव आ(अ)पाय ॥ ३ ॥
 कलिकालि असंभवु जसु पहाव, जग हवि उप्पायइ सु कु वि भावु ।
 कसुवि न भावइ धरिहि वासु, संखेसरि वंदित जा न पासु ॥ ४ ॥
 हं मन्नं किं पि न कप्परुक्खु, चिंतामणि वियरइ तं न सुक्खु ।
 दुहुं लोयह दूरि खिवेवि दुक्खु, संखेसरि पासु जु दितु मोक्खु ॥ ५ ॥
 हलहलित लोउ वंदणह रेसि, चउसुवि दिसासु सव्वहिं विदेसि ।
 अवरुप्परु जंपइ मइ वि नेसि, हअच्छ पउणउ कियइ वेसि ॥ ६ ॥
 आवंति न लब्भइ मग्गु लोइ, संखेसरि पासह भवणि जोइ ।
 गायंतइ नच्चरि उद्धवाहु, पइसिवि पुज्जिज्जइ पासनाहु ॥ ७ ॥
 कप्पूर कथूरिय कुंकुमेहिं, कइं किज्जइ सव्वहिं कारिमेहिं ।
 निक्कारिम एक जि भत्ति होइ, तो तुरियं वंछिउ हुंतु जोइ ॥ ८ ॥
 सउं भत्तिण जइ पुणु पूय होइ, जा कत्थवि दीसइ नेव लोइ ।
 तो तसु उवमाणु न देइ कोइ, विलसंतउ भवियणु गुरु पमोइ ॥ ९ ॥
 किवि मग्गहिं चंग सलोणनयण, किवि वंछहि कामिणि चंदवयण ।
 किवि पुणु पत्थहिं वरपुत्तरयण, किवि ईहहिं सिवसुहु भत्तिपवण ॥ १० ॥
 जइ कहवि निरंजण एकभत्ति, ता सयलु समीहिउ होइ इत्ति ।
 माणुसह परिक्खइ देउ सत्ति, तउ कुणइ सयल तसुतणिय तत्ति ॥ ११ ॥
 सिरि धम्मसूरि गणहरहसीसु, सिरि रयणासिंहु मुणिगणहईसु ।
 न मुणइ थुणंतु निसि तह व दीसु, पासु सु निम्मलु जिव रवि अभीसु ॥ १२ ॥
 इय संखेसर पुरि विहियवासु, संपूरियतिहुपणसयलआसु ।
 हं मग्गं एत्तिउ एकु पासु, महु निच्चवि वियरउ अप्पपासु ॥ १३ ॥

(२९) श्री संखेश्वर पार्श्व स्तवत्रयम्

सिरि संखेसर संठिय ! निद्वियकम्मट्ठांठि ! पहु ! पास ! ।
 नियकिंकरस्स मज्झं, विन्नत्ति देव ! निसुणेहि ॥ १ ॥
 रत्तंमि सग्गसरिसं, पडिहासइ सयलभुवणवलयस्स ।
 जत्थच्छरियनिहाणं, दीससि तं पास ! सुहवास ! ॥ २ ॥
 संखेसरंमि पासो वासो सुसिणिद्धफलसमिद्धीए ।
 कलिकालमरुमहीए, समुग्गओ कप्परुक्खोव्व ॥ ३ ॥
 आणंदायसारणि-तुल्लो मह मणकियारभूमीए ।
 संखेसरंमि पासो पसरंतो वंछियं देउ ॥ ४ ॥
 जइ निरुवममणपसरो तुह पयकमलंमि पइखणं होज्जा ।
 दूरेवि तस्स ता जिण ! अचित्तिचितामणी सिद्धो ॥ ५ ॥
 जं होसि पहु ! पसन्नो दुत्थियदुहियाण रोयविहुराण ।
 करुणारसमयरहरो अज्जवि तं पास ! दीसिहसि ॥ ६ ॥
 रणझणिरकणयकंकण-विप्फारियकरयलाहिं रमणीहिं ।
 नच्चंतीहिं य मग्गो न हु लब्भइ पास ! तुह भवणे ॥ ७ ॥
 लद्धूण पुत्तजम्मं विलसिरआणंदवियसियच्छीओ ।
 तियसाण वि सुहजणयं काउ वि गायंति महुरसरं ॥ ८ ॥
 भवजलहिपाणतुल्लो तिहुयणउद्धरणलग्गणाखंभो ।
 सयलमणोरहपूरण-ठाणं तं चेव पास ! जए ॥ ९ ॥
 को वन्निउं त - - - पढिमं संखेसरंमि तुह पास ! ।
 जीहासहस्सजुयलं जइवि धरेज्जा अहिवइ- - ॥ १० ॥
 -निद्धम्माचारवंदिय अनायवंताण दुद्धहिययाण ।
 संखेसर पास ! तुहं नामं पि हु सासणं कुणइ ॥ ११ ॥
 जिणसासणभत्ताणं सरलसहावाण सुद्धहिययाणं ।
 संखेसरपास ! तुहं नामं पि हु वंछियं देइ ॥ १२ ॥
 इय रयणसिंहसूरी संखेसरनयरभूसणं पासं ।
 पत्थइ थोरुण इमं तिजयस्सवि कुणसु कल्लाणं ॥ १३ ॥ छ ॥

(३०) श्री संखेश्वर पार्श्वनाथ स्तवनाम्

संखेसरि पुरि संठियह, पासह पाय जु झाइ ।
 सो दूरिवि चिंतिउ लहइ, किं पुणु थुणइ जु जाइ ॥ १ ॥
 संखेसरि पासह चरण, नमइ जु एक्कमणेण ।
 तसु निच्छइ वंछिय सयल जायहिं एक्कखणेण ॥ २ ॥
 लग्गु त काइं वि साहियं, संखेसरि तुहु देव ! ।
 जिणि तिहुयणु सउ मोहियं, कुणइ तहारियसेव ॥ ३ ॥
 महु मुहि एक्क जि जीहडिय, तुह गुण लहं न अंतु ।
 किव संखेसरि पास पइं, पाविस तोसु थुणंतु ॥ ४ ॥
 संखेसरु कप्पे वि सरुपउमु व पासजिणिंदु ।
 सो झाइज्जइ पइदियहु जसु पय नमइ फणिंदु ॥ ५ ॥
 पुन्निम केरउ चंदुलउ, भवियहु पासु करेहु ।
 मणु पुणु जलहि छवेवि तउ पिउ लहरिहिं पूरेउ ॥ ६ ॥
 संखेसरि पासह पुरउ जीविउ तुलह धरेहु ।
 इगनिच्छइ जउ तुदु तउ वरु भावंतु वरेहु ॥ ७ ॥
 चिंतामणि चिंतिउ दियइ, पासु अचिंतिउ देइ ।
 संखेसरि जो एक्कमणि, तसु पय पुणु वंदेइ ॥ ८ ॥
 इय रयणसिंहपहुथुणिउ, संखेसरि जिणु पासु ।
 मणवंछिउ पूरेवि जगि देउसु सिवपुरि वासु ॥ ९ ॥

(३१) श्री संखेश्वर पार्श्व स्तवनाम्

संखपुरेसरि वंदहु देउ, जो जग भत्तिहि जाणइ भेउ ।
 कासुवि न तुल्लउ जासु न तेउ, तासु न वंछिउ दितह खेउ ॥ १ ॥
 संखपुरेसरि पास जिणिंदु, उग्गउ लोयहु एक्कु दिसिंदु ।
 किं नवु पुन्निम केरउ चंदू जेत्थु न अत्थु न कत्थवि फंदू ॥ २ ॥

खोणि-सरोवरि किं सयवत्तू कप्पतरू किं जु सूसमवुत्तू ।
 हुं इहु राणिय वंमह पुत्तू संखपुरेसरि पासु निरुत्तू ॥ ३ ॥
 संखपुरेसरि पासु वसंतू जा मण काणणि हू विलसंतू ।
 तं वणु तेव फल्लिं वियसंतू जोइ ज नंदुणु तं पि हसंतू ॥ ४ ॥
 संखपुरेसरि पासु जु वत्तं पच्छिमसंमुहु तं न हु मत्तं ।
 माणुसु जिं न त दिट्ठु अदंनं जं वरि देव न तुज्झु खत्तं ॥ ५ ॥
 संखपुरे सरिपासह थोत्तु, जंपइ निम्मल भत्ति जु जुत्तू ।
 तासु वियक्खणु जायइ पुत्तू मंडइ जो गुणवग्गिण गोत्तू ॥ ६ ॥
 देउ गुरू किर भत्तिथ तोसं, चित्तिउ एउ ज तं पुण पोसं ।
 संखपुरेसरि पासु विसेसं, जाणइ अंतु न कोइ असेसं ॥ ७ ॥
 संखपुरेसर मंडण देवा, पास जिणेसर तुह कय सेवा ।
 हं जइ सकु न जंपिसि लोया, भत्ति परायण नच्चहु लोया ॥ ८ ॥
 रत्तनसिंहु मुणीसरु देवा, थुत्ति तुम्ह करेप्पिणु सेवा ।
 जंपइ अज्जवि अम्ह उमाहा, जांहि न दंसणि नो पणमेवा ॥ ९ ॥ छ ॥

(३२) श्री संखेश्वर पार्श्वनाथ स्तोत्र

यस्त्रैलोक्यगतं ततं गुरुतमःस्तोमं निहन्तुं क्षमः
 प्रौढातङ्कभृतां नृणां जिनपतिस्तापं विलुप्य क्षणात् ।
 सर्व्वस्याऽमृतपूरपूरणरतिं विस्फारयन्नेत्रयो-
 र्नव्यः शंखपुरेश्वराम्बरमणिः कुर्यात्स वः कामितम् ॥ १ ॥
 अत्यन्ताद्भुतसंमदाम्बुदततिप्रोद्भूतरोमाङ्कुरै-
 र्दृष्टे यत्र बभूव [नेत्र?]वसुधा सत्पुण्यपुष्पाञ्जिता ।
 श्रीशंखेश्वरमण्डनैकतिलकः कुर्व्वन् वसन्तोत्सवं
 स श्रीपार्श्वजिनेश्वरः स्फुरतु नः स्फूर्जन् मनःकानने ॥ २ ॥
 येन त्वं स्मृतिमात्रतोऽपि मनसा ध्यातः प्रभो ! सादरं
 कुर्व्वानेन गिरा स्तुतिं निरुपमां बाष्पोर्मिलक्ष्यां स्फुटम् ।

कायेनापि हि संनर्ति विदधता पञ्चाङ्गभङ्गस्पृशा
 स श्री शंखपुरस्थपार्श्व ! लभते लोकद्वये निर्वृतिम् ॥ ३ ॥
 आधिव्याधिसमस्तकुष्ठपिटकश्वासार्तिकण्डूच्चर-
 प्रेतोद्भूतजलोदरप्रभृतयो ये सन्ति रोगाः क्षितौ ।
 यद्वत्तीव्रतमांसि यान्ति विलयं मार्तण्डतेजस्तते-
 स्तद्वत्तेऽपि यजु(यु)स्तव स्मृतिवशाच्छंखेश्वरस्थ प्रभो ! ॥ ४ ॥
 हेलास्फलितकुम्भिकुम्भदलनप्रोद्भूतगर्वोद्भुरं
 दृष्यं(श्यं)तं किल कोऽपि कोपितममुं सिंहं निहन्तु क्षमः ।
 त्वां पार्श्व ! स्तुवता प्रतापकलने त्वं येन तुल्यः कृतः
 खद्योतं स रवेः समं वितनुते शंखेश्वरस्थ प्रभो ! ॥ ५ ॥
 धृत्वादौ प्रणवं सुनादकलितं मायाख्यबीजान्वितं
 पर्यन्ते च नमस्ततो निजयुतं काम्यार्थसम्पादकम् ।
 हर्षोल्लासवशेन शुद्धमनसा यद्यस्ति सत्यं वचो
 विज्ञप्तिः फलदा तदा मम भवेच्छंखेश्वरस्थ प्रभो ! ॥ ६ ॥
 दिग्भ्यः क्षुब्धदबिभ्यदं च न धिया भक्तिं दधद्वन्धुरां
 प्राप्याभ्यर्थितमर्थसार्थमसकृद्यत्रैति नन्तुं जनः ।
 आनन्दामृतसिन्धुवीचिजनकं नित्यं नृणां पश्यतां
 तं त्वां स्तौमि मुदा शशाङ्कसदृशं शंखेश्वरस्थ प्रभो ! ॥ ७ ॥
 लुभ्यल्लोलविलासकेलिललनासंभोगरंगस्पृशः
 श्रुत्वा तेऽपि तव प्रभावमतुलं - - ति द्रष्टुं भृशम् ।
 हित्वा वेश्मकथां प्रथामवितथां सद्भयानधर्म्ये दधद्
 वक्तुं कश्चिदलंगु - - मु भवेच्छंखेश्वरस्थ प्रभो ! ॥ ८ ॥
 स श्री पार्श्व ! मम प्रकारवशतः किं वास्तु भावस्तवा ।*
 दद्याद्वयः (?) पुरुषागता जनततेः शंखेश्वरस्थ प्रभो ! ।
 दृश्यद्वेषगजेन्द्रदर्पदलनप्रादुर्भवद्विस्मयं
 प्रोद्यत्कर्मकुरङ्गभङ्गजनकं शार्दूलविक्रीडितम् ॥ ९ ॥

★ स मम संबन्धी उल्लासरूपविच्छिन्नवशात् भावौस्तु भवैवयः कु० सार्दू० किंवा पार्श्व तव
 संबन्धी ऽस्तु प्रशब्दवशात् प्रभावः यः पुरु० कु० सार्दू० (ताडपत्रप्रतिगतेयं टि०) ॥

त्रैलोक्यं सकलं मया प्रतिकलं दृष्टान्तमन्वेषितुं
 देव ! त्वद्गुणवर्णनां विदधता विस्फारितं मानसम् ।
 एकस्यापि गुणस्य तत्त्वतुलया लेभे क्वचिन्नोपमा
 हर्षात्सर्वमिदं विलंघ्य गदितं शंखेश्वरस्थ प्रभो ! ॥ १० ॥
 संस्तुत्येत्थमसौ जिनेश्वर ! तव श्री पार्श्व ! पादाम्बुजं
 स्वीयस्वान्तसमुत्थदौस्थ्यदलनैः सद्भावगर्भैः पदैः ।
 विश्वं शर्मपदं नयेति निगदन्नभ्यर्थनासार्थकं
 मूर्धानं भुवि सन्निधाय नमति श्रीरत्नसिंहप्रभुः ॥ ११ ॥ छ ॥

२००७

(३३) श्री धम्मसूरि छप्पय

श्रीधम्मसूरिचंदो सो नंदउ चंदगच्छ गयणंमि ।
 निय जसजोन्हापसरेण जेण धवलीकयं भुवणं ॥ १ ॥
 कामकरडिघडवियडकुंभविहडणपंचाणणु
 मुणियसत्थपरमत्थु वीरित्थह वित्थारणु ।
 सयत्ततक्क-साहित्त-कव्व-लक्खणिहि सुनिच्चलु
 पयड पठल पडिवक्ख दप्प कप्परण सुपच्चलु ॥
 जो सीलसूरि वर गणहरह गरुयगच्छवित्थारकरु
 सो धम्मसूरि इह चिर जयउ निम्मलगुणपब्भारधरु ॥ १ ॥
 किं सुरकरि गुलगुलइ पहु ! सग्गह अवयरियउ
 किं सुम्मइ दुंदुहिनिग्घोसु इहु जणि वित्थरियउ ।
 किं सायरु धडहडइ एहु बहिरंतदियंतरु
 किं गलगज्जइ सजलु एहु अहिणवु धाराधरु ॥
 छणचंदकुंदकप्पूरसमु कित्तिनियंविणिकेलिगिहु ।
 हुं नाउ नाउ देसणह भरि धम्मसूरिमुणिरायु बुहु ॥ २ ॥
 जिणरि दलिवि वदियहं दप्पु जयसिरि अवमंडिय
 जिणरि कुत्तिथियसत्थकंति तक्खणि फुडु खंडिय ।

जिणरि वयणविन्नाणि झत्ति कंपाविय पंडिय ।
 जिणरि वसुंधर सयल एह नियकित्तिहि मंडिय ।
 अह धम्मसूरि परमेसरह किं वन्नणु इय गुणिहि तहि ।
 उद्दाम करिंदह केलिवणु भंजंतह थुइ कवण कहि ॥ ३ ॥
 उवसमलच्छिहि पयडु कंठकंदलि विलसंतउ ।
 नं सोहइ मोत्तियह हारु तेइण दिप्पंतउ ॥
 नं वइदेविहि देहमाणु जोयंतिय दप्पणु ।
 नं पयडइ मल्हंतु एह देवहगुरु अप्पणु ॥
 इय धम्मसूरि पेक्खेवि जगि कवणि कवणि न हु वंनियइ ।
 इउ चित्तिवि सग्गि पुरंदरिण नं आणंदिहि नच्चियइ ॥ ४ ॥
 कुमुयहुयासणु पज्जलंतु जलहरु जिव तज्जइ ।
 कामकरिंदह सिंहु जेव भंजणि कमु सज्जइ ।
 देसणलहरिहि उच्छलंतु सायरु जिव गज्जइ ।
 वाइमडप्फरु निम्महंतु जो गुरु जिव छज्जइ ।
 तसु धम्मसूरि जयसेहरह वियड भुवण रंगावणिहि
 उद्दाम परिहि हल्लप्फलिण नच्चिउ कित्तिनियंबिणिहिं ॥ ५ ॥
 कप्पूरुज्जलगुणिहि जेण इह भुवणु चमक्किउ ।
 दुद्धमवदियिबिंदु जेण जुत्तिहि फुडु हक्किउ ॥
 पंडियवग्गिण नियवि झत्ति सुरगुरु जो संकिउ ।
 तो तक्खणि पडिवक्खु सयलु नियहियइ धसक्किउ ॥
 तसु धम्मसूरि मुणिराय ! तुहु फुडु जि विलंबं संथवणु
 तो हरिसवियंभिउ मज्झु मणु लहइ न निव्वुइ एक्कु खणु ॥ ६ ॥
 अरिरि सुदुद्धरु जित्तु जेण वद्विउ रायंगणि
 अरिरि निवेसिउ नाउं जेण कोमुइ मयलंछणि ।
 अरिरि वियंभइ कित्ति जासु अइधवल दियंतरि
 अरिरि सरस्सइ वसइ जासु ससि - - - - - ॥
 [सिरिचंद] गच्छ चूडारयणु जिणसासणउन्नइकरणु ।
 इय जयउ तित्थ [यरतुल्ल धम्मसुरि] भवियहं सरणु ॥ ७ ॥

मोहमल्ल निम्महण कुमयमयगलपंचाणु
 उवसमअमियपवाहु हरिसफुल्लह वरकाणु ।
 संवेगहुमपढमकंदु गुणकुमुयसुहायरु
 जणमणर्चितियकामधेणु दुहतिमिरदिवायरु ॥
 निसुणंत जइत्थुवि भवियजण अच्छहि विलसिर सिद्धिसुहि ।
 सा धम्मसूरि-देसणलहरि वन्नि कु सक्कइ एक्कमुहि ॥ ८ ॥
 पुहइपुरंदर हिययमोरनच्चण घणु नज्जइ
 गुणगणमणिरोहणगिरिंदु बुहयणिहि सुणिज्जइ ।
 सज्जण जणमणजलहिचंदु जगि पयडु मुणिज्जइ
 भवियनलिणबोहणदिण्णिंदु जो महियलि गिज्जइ ॥
 तसु धम्मसूरि हं तुयचरण पउमनाह वन्नेवि किह
 ओ जहं जगि कित्ति समुच्छलिय महमहंत कप्पूर जिह ॥ ९ ॥ छ ॥ छ ॥

(३४) श्री शासनदेवी स्तोत्रम्

चउवीसंपि जिणिदे वंदिय आणंदनिम्भरमणेणं ।
 सासनदेविं थुणिमो जणर्णि पिव सयलसंघस्स ॥ १ ॥
 नीसेसविग्घसंघं सिग्घं संघस्स हरउ कुणउ सिवं ।
 एसा सासनदेवी अतुलबला विजयविक्खाया ॥ २ ॥
 सीसे मण(सीसगण ?) संजुयाणं अम्ह गुरूणं विसेसओ संति ।
 स - - - - - कालं सासनदेवी समायरउ ॥ ३ ॥
 धम्मपभावणहेउं अपुत्तमहिलाण पुत्त - - -
 - - हिया समाणा सासनदेवी कुणइ नूणं ॥ ४ ॥
 कप्पूरागुरुकुंकुमसुगंधपुप्फाइपूइया संती ।
 मोयगनिघरं दाउं सक्कारिय पवरवत्थेहिं ॥ ५ ॥
 जो जं पत्थइ वत्थुं दुल्लहलंभंपि तिहुयणे सयले ।
 सासनदेवी विहरइ भत्तिसणाहस्स तं तस्स ॥ ६ ॥

सासणदेवी निसुणउ अम्हं विन्नत्तियंति भणइ जणो ।
 लहु दुक्खडाईं तुह्वा जइ कह वि हु भावसाराए ॥ ७ ॥
 ता जिणहरम्मि अम्हे पोसहसालाइ सयणवग्गंमि ।
 आरुग्गं अब्भुदयं धणरिद्धि देउ सयकालं ॥ ८ ॥
 को माहप्पं तुम्हं वन्नेउं तरइ देव (वि !) भुवणंमि ।
 जइ जंपइ धरणिंदो अहव सुरिंदो अह गिरिंदो ॥ ९ ॥
 इय रयणसिंहसूरी सासणदेवीए संधवण काउं ।
 धम्मियजणाण भद्दं रुद (?) कुणसु त्ति पच्छेइ ॥ १० ॥

॥ इति शासनदेवी स्तोत्रं समाप्तं ॥ छ ॥

